Enjoyable Sanskrit Grammar Series

Volume 2 A Phonetics & Sandhi

Key to Exercise

Editor : Medhā Michika, AVG, Anaikatti

E-Published by:

Arsha Avinash Foundation
104 Third Street, Tatabad, Coimbatore 641012, India
Phone: + 91 9487373635
E mail: arshaavinash.in@gmail.com
www.arshaavinash.in

Topic II

Māheśvarasūtrāṇi

माहेश्वरसूत्राणि

3. Pratyāhāraḥ (प्रत्याहारः)

= Exercise =

1. List the प्रत्याहार for the following:

All vowels =	अच्	All consonants =	हल्
All simple vowels =	अक्	All soft consonants =	हश्
All diphthongs =	एच्	All hard consonants =	खर्
All letters =	अल्	All sibilants =	शल्

2. List the number of letters, types of letters, and letters of the following प्रत्याहारs:

अक्	5	All the simple vowels	अ, इ, उ, ऋ, ऌ
अच्	9 (5 + 4)	All the vowels	अ, इ, उ, ऋ, ऌ, ए, ओ, ऐ, औ
अण् *[1]	3	The simple vowels except for ऋ and ऌ	अ, इ, उ
अण् *[2]	14 (9 + 5)	All the vowels and semivowels, and ह्	अ, इ, उ, ऋ, ऌ, ए, ओ, ऐ, औ, ह्, य्, व्, र्, ल्
अट्	13 (9 + 4)	All the vowels and semivowels except for ल्, and ह्	अ, इ, उ, ऋ, ऌ, ए, ओ, ऐ, औ, ह्, य्, व्, र्
इक्	4 (5 - 1)	All the simple vowels except for अ	इ, उ, ऋ, ऌ

इच्	8 (5 - 1 + 4)	All the vowels except for अ	
			इ, उ, ऋ, ऌ, ए, ओ, ऐ, औ
इण्* [3]	13 (8 + 5)	All the vowels except for अ, all the semivowels, and ह्	
			इ, उ, ऋ, ऌ, ए, ओ, ऐ, औ, ह्, य्, व्, र्, ल्
एङ्	2	The first two diphthongs	ए, ओ
एच्	4	All the diphthongs	ए, ओ, ऐ, औ
ऐच्	2	The last two diphthongs	ऐ, औ
खर्	13 (5 x 2 + 3)	All the hard consonants	ख्, फ्, छ्, ठ्, थ्, च्, ट्, त्, क्, प्, श्, ष्, स्
चर्	8 (5 + 3)	1st of the classes and all the sibilants except for ह्	
			च्, ट्, त्, क्, प्, श्, ष्, स्,
जश्	5	3rd of the classes	ज्, ब्, ग्, ड्, द्
झल्	24 (5 x 4 + 4)	1st to 4th of the classes and all the sibilants	
			झ्, भ्, घ्, ढ्, ध्, ज्, ब्, ग्, ड्, द्, ख्, फ्, छ्, ठ्, थ्, च्, ट्, त्, क्, प्, श्, ष्, स्, ह्
झश्	10 (5 x 2)	3rd and 4th of the classes	झ्, भ्, घ्, ढ्, ध्, ज्, ब्, ग्, ड्, द्
यण्	4	All the semivowels	य्, व्, र्, ल
हश्	20 (5 x 4)	All the soft consonants	
			ह्, य्, व्, र्, ल्, ञ्, म्, ङ्, ण्, न्, झ्, भ्, घ्, ढ्, ध्, ज्, ब्, ग्, ड्, द्
हल्	33 (5 x 6 + 3)	All the consonants	
	ह्, य्, व्, र्, ल्, ञ्, म्, ङ्, ण्, न्, झ्, भ्, घ्, ढ्, ध्, ज्, ब्, ग्, ड्, द्, ख्, फ्, छ्, ठ, थ, च्, ट्, त्, क्, प्, श्, ष्, स्		
अल्	42 (33 + 9)	All the letters	
	अ, इ, उ, ऋ, ऌ, ए, ओ, ऐ, औ, ह्, य्, व्, र्, ल्, ञ्, म्, ङ्, ण्, न्, झ्, भ्, घ्, ढ्, ध्, ज्, ब्, ग्, ड्, द्, ख्, फ्, छ्, ठ्, थ्, च्, ट्, त्, क्, प्, श्, ष्, स्		

.

Topic IV

Visarga Sandhi

(विसर्गसन्धिः)

1. अः + अ (शिवोऽहं सन्धिः [śivo'haṃ sandhiḥ])

= Exercise =

1) Resolve the विसर्ग sandhi.

1. प्रथमोऽध्यायः = प्रथमः + अध्यायः
1. prathamo'dhyāyaḥ = prathamah + adhyāyaḥ

2. लोकोऽयम् = लोकः + अयम्
2. loko'yam = lokaḥ + ayam

3. अजोऽपि = अजः + अपि
3. ajo'pi = ajaḥ + api

4. देहिनोऽस्मिन् = देहिनः + अस्मिन्
4. dehino'smin = dehinaḥ + asmin

5. शाश्वतोऽयम्= शाश्वतः + अयम्
5. śāśvato'yam = śāśvatḥ + ayam

6. नमोऽस्तु = नमः + अस्तु
6. namo'stu = namaḥ + astu

7. तृप्तोऽहम् = तृप्तः + अहम्
7. tṛpto'ham = tṛptaḥ + aham

8. प्रणतोऽस्मि = प्रणतः + अस्मि
8. praṇato'smi = praṇatḥ + asmi

9. एकोऽस्ति = एकः + अस्ति
9. eko'sti = ekaḥ + asti

10. रसोऽपि = रसः + अपि
10. raso'pi = rasaḥ + api

11. कूटस्थोऽक्षरः = कूटस्थः + अक्षरः
11. kūṭastho'kṣaraḥ = kūṭasthaḥ + akṣaraḥ

12. अतोऽस्मि = अतः + अस्मि
12. ato'smi = ataḥ + asmi

2)
1. क्रोधः + अभिजायते = क्रोधोऽभिजायते
1. krodhaḥ + abhijāyate = krodho’bhijāyate

2. पञ्चदशः + अध्यायः = पञ्चदशोऽध्यायः
2. pañcadaśaḥ + adhyāyaḥ = pañcadaśo’dhyāyaḥ

3. पुरुषः + अश्नुते = पुरुषोऽश्नुते
3. puruṣaḥ + aśnute = puruṣo’śnute
4. कर्मणः + अन्यत्र = कर्मणोऽन्यत्र
4. karmaṇaḥ + anyatra = karmaṇo’nyatra

5. पूर्णः + अहम् = पूर्णोऽहम्
5. pūrṇaḥ + aham = pūrṇo’ham

6.भक्तः + असि = भक्तोऽसि
6. bhaktaḥ + asi = bhakto’si

7. कुतः + अयम् = कुतोऽयम्
7. kutaḥ + ayam = kuto’yam

8. समिद्धः + अग्निः = समिद्धोऽग्निः
8. samiddhaḥ + agniḥ = samiddho’gniḥ

9. नमः + अस्तु = नमोऽस्तु
9. namaḥ + astu = namo'stu

10. स्थितः + अस्मि = स्थितोऽस्मि
10. sthitaḥ + asmi = sthito'smi

11. यः + अवतिष्ठति = योऽवतिष्ठति
11. yaḥ + avatiṣṭhati = yo'vatiṣṭhati

12. प्रियः + असि = प्रियोऽसि
12. priyaḥ + asi = priyo'si

13. कः +अन्यः + अस्ति = कोऽन्योऽस्ति
13. kaḥ + anyaḥ + asti = ko'nyo'sti

14. तुमुलः + अभवत् = तुमुलोऽभवत्
14. tumulaḥ + abhavat = tumulo'bhavat

2. अः + आ/इच् (अर्जुन उवाच सन्धिः [arjuna uvāca sandhiḥ])

and आ + अश् (गुणा गुणेषु सन्धिः [guṇā guṇeṣu sandhiḥ]

1)

1. रामः + आप्नोति = राम आप्नोति

1. rāmaḥ + āpnoti = rāma āpnoti

2. रामः + इच्छति = राम इच्छति

2. rāmaḥ + icchati = rāma icchati

3. रामः ईट्टे = राम ईट्टे

3. rāmaḥ īṭṭe = rāma īṭṭe

4. रामः उन्नयति = राम उन्नयति

4. rāmaḥ unnayati = rāma unnayati

5. रामः + ऊर्णोति = राम ऊर्णोति

5. rāmaḥ + ūrṇoti = rāma ūrṇoti

6. रामः ऋच्छति = राम ऋच्छति

6. rāmaḥ ṛcchati = rāma ṛcchati

7. रामः + एधते = राम एधते

7. rāmaḥ + edhate = rāma edhate

8. कामः + ऐहिकः = काम ऐहिकः

8. kāmaḥ + aihikaḥ = kāma aihikaḥ

9. पक्वः + ओदनः = पक्व ओदनः

9. pakvaḥ + odanaḥ = pakva odanaḥ

10. प्रत्ययः + औत्सर्गिकः = प्रत्यय औत्सर्गिकः

10. pratyayaḥ + autsargikaḥ = pratyaya autsargikaḥ

2)

1. अन्तवन्त इमे = अन्तवन्तः + इमे

1. antavanta ime = antavantaḥ + ime

2. अव्यय ईश्वरः = अव्ययः + ईश्वरः

2. avyaya īśvaraḥ = avyayaḥ + īśvaraḥ

3. योग उच्यते = योगः + उच्यते

3. yoga ucyate = yogaḥ + ucyate

4. काम एषः = कामः + एषः

4. kāma eṣaḥ = kāmaḥ + eṣaḥ

1)

1. देवा अपि = देवाः + अपि

1. devā api = devāḥ + api

2. सुरा आगच्छन्ति = सुराः + आगच्छन्ति

2. surā āgacchanti = surāḥ + āgacchanti

3. मणिगणा इव = मणिगणाः + इव

3. maṇigaṇā iva = maṇigaṇāḥ + iva

4. देवा ईक्षन्ते = देवाः + ईक्षन्ते

4. devā īkṣante = devāḥ + īkṣante

5. नित्ययुक्ता उपासते = नित्ययुक्ताः + उपासते

5. nityayuktā upāsate = nityayuktāḥ + upāsate

6. जना एव = जनाः + एव

6. janā eva = janāḥ + eva

7. गुणा गुणेषु = गुणाः + गुणेषु

7. guṇā guṇeṣu = guṇāḥ + guṇeṣu

8. जना घटन्ते = जनाः + घटन्त

8. janā ghaṭante = janāḥ + ghaṭanta

9. भोगा दुःखयोनयः = भोगाः + दुःखयोनयः
9. bhogā duḥkhayonayaḥ = bhogāḥ + duḥkhayonayaḥ

10. पुरुषा धर्मस्य = पुरुषाः + धर्मस्य
10. puruṣā dharmasya = puruṣāḥ + dharmasya

11. जना बहवः = जनाः + बहवः
11. janā bahavaḥ = janāḥ + bahavaḥ

12. देवता भक्ताः = देवताः + भक्ताः
12. devatā bhaktāḥ = devatāḥ + bhaktāḥ

13. बुद्धियुक्ता हि = बुद्धियुक्ताः + हि
13. buddhiyuktā hi = buddhiyuktāḥ + hi

14. पापा ये = पापाः + ये
14. pāpā ye = pāpāḥ + ye

15. आदित्या वसवः = आदित्याः + वसवः
15. ādityā vasavaḥ = ādityāḥ + vasavaḥ

16. आहारा राजसाः = आहाराः + राजसाः
16. āhārā rājasāḥ = āhārāḥ + rājasāḥ

3. अः + हश् (नमो नमः सन्धिः [namo namaḥ sandhiḥ])

1)

1.योगेश्वरो हरिः = योगेश्वरः + हरिः

1. yogeśvaro hariḥ = yogeśvaraḥ + hariḥ

2. मनो हृदि = मनः + हृदि

2. mano hṛdi = manaḥ + hṛdi

3. ततो युद्धाय = ततः + युद्धाय

3. tato yuddhāya = tataḥ + yuddhāya

4. यो वेत्ति = यः + वेत्ति

4. yo vetti = yaḥ + vetti

5. नो राज्यम् = नः + राज्यम्

5. no rājyam = naḥ + rājyam

6. यशो लभस्व = यशः + लभस्व

6. yaśo labhasva = yaśaḥ + labhasva

7. अधो गच्छन्ति = अधः + गच्छन्ति

7. adho gacchanti = adhaḥ + gacchanti

8. नष्टो घटः = नष्टाः + घटः

8. naṣṭo ghaṭaḥ = naṣṭāḥ + ghaṭaḥ

9. तेजो जायते = तेजः + जायते

9. tejo jāyate = tejaḥ + jāyate

10. काको डीयते = काकः + डीयते

10. kāko ḍīyate = kākaḥ + ḍīyate

11. यो देवः = यः + देवः

11. yo devaḥ = yaḥ + devaḥ

12. पार्थो धनुर्धरः = पार्थः + धनुर्धरः

12. pārtho dhanurdharaḥ = pārthaḥ + dhanurdharaḥ

13. मोहो नष्टः = मोहः + नष्टः
13. moho naṣṭaḥ = mohaḥ + naṣṭaḥ

14. अजो नित्यः = अजः + नित्यः
14. ajo nityaḥ = ajaḥ + nityaḥ

15. मनो बुद्धिः = मनः + बुद्धिः
15. mano buddhiḥ = manaḥ + buddhiḥ

16. समो भूत्वा = समः + भूत्वा
16. samo bhūtvā = samaḥ + bhūtvā

17. श्रेयो भोक्तुम् = श्रेयः + भोक्तुम्
17. śreyo bhoktum = śreyaḥ + bhoktum
18. अतो म्रियते = अतः + म्रियते
18. ato mriyate = ataḥ + mriyate

2)
1. उक्तः + हृषीकेशः = उक्तो हृषीकेशः
1. uktaḥ + hṛṣīkeśaḥ = ukto hṛṣīkeśaḥ

2. अतः + हि = अतो हि
2. ataḥ + hi = ato hi

3. ततः + याति = ततो याति
3. tataḥ + yāti = tato yāti

4. ध्यायतः + विषयान् = ध्यायतो विषयान्
4. dhyāyataḥ + viṣayān = dhyāyato viṣayān

5. कः + रमेत = को रमेत
5. kaḥ + rameta = ko rameta

6. यः + लोकत्रयम् = यो लोकत्रयम्

6. yaḥ + lokatrayam = yo lokatrayam

7. नः + गरीयः = नो गरीयः
7. naḥ + garīyaḥ = no garīyaḥ

8. ततः + घटः = ततो घटः
8. tataḥ + ghaṭaḥ = tato ghaṭaḥ

9. अतः + जायते = अतो जायते
9. ataḥ + jāyate = ato jāyate

10. ततः + डीयते = ततो डीयते
10. tataḥ + ḍīyate = tato ḍīyate

11. मनः + दुर्निग्रहम् = मनो दुर्निग्रहम्
11. manaḥ + durnigraham = mano durnigraham

12. तपः + दानम् = तपो दानम्
12. tapaḥ + dānam = tapo dānam

13. तेजः + धृतिः = तेजो धृतिः
13. tejaḥ + dhṛtiḥ = tejo dhṛtiḥ

14. निर्ममः + निरहङ्कारः = नर्ममो निरहङ्कारः
14. nirmamaḥ + nirahaṅkāraḥ = narmamo nirahaṅkāraḥ

15. प्रत्यवायः + न विद्यते = प्रत्यवायो न विद्यते
15. pratyavāyaḥ + na vidyate = pratyavāyo na vidyate

16. आत्मनः + बन्धुः = आत्मनो बन्धुः
16. ātmanaḥ + bandhuḥ = ātmano bandhuḥ

17. महतः भयात् = महतो भयात्
17. mahataḥ bhayāt = mahato bhayāt

18. योगः + भवति = योगो भवति
18. yogaḥ + bhavati = yogo bhavati

4. इच् + विसर्गः + अश् (गुरुर्ब्रह्मा सन्धिः [gururbrahmā sandhiḥ])

1)

1. निराशीः + अपरिग्रहः = निराशीरपरिग्रहः

1. nirāśīḥ + aparigrahaḥ = nirāśīraparigrahaḥ

2. क्षान्तिः + आर्जवम् = क्षान्तिरार्जवम्

2. kṣāntiḥ + ārjavam = kṣāntirārjavam

3. शुद्धिः + इति = शुद्धिरिति

3. śuddhiḥ + iti = śuddhiriti

4. हरिः + ईडितः = हरिरीडितः

4. hariḥ + īḍitaḥ = harirīḍitaḥ

5. मुनिः + उच्यते = मुनिरुच्यते

5. muniḥ + ucyate = munirucyate

6. बुद्धिः + एका = बुद्धिरेका

6. buddhiḥ + ekā = buddhirekā

7. जिज्ञासुः + अपि = जिज्ञासुरपि

7. jijñāsuḥ + api = jijñāsurapi

8. बन्धुः + आत्मा = बन्धुरात्मा

8. bandhuḥ + ātmā = bandhurātmā

9. उत्सीदेयुः + इमे = उत्सीदेयुरिमे

9. utsīdeyuḥ + ime = utsīdeyurime

10. गुरुः + ईडितः = गुरुरीडितः

10. guruḥ + īḍitaḥ = gururīḍitaḥ

11. धनुः + उद्यम्य = धनुरुद्यम्य

11. dhanuḥ + udyamya = dhanurudyamya

12. गुरुः + एव = गुरुरेव

12. guruḥ + eva = gurureva

13.हरेः + अयम् = हरेरयम्

13. hareḥ + ayam = harerayam

14. हरेः + आगमनम् = हरेरगमनम्

14. hareḥ + āgamanam = harerāgamanam

15. हरेः + इयम् = हरेरियम्

15. hareḥ + iyam = hareriyam

16. हरेः + उदयः = हरेरुदयः

16. hareḥ + udayaḥ = harerudayaḥ

17. उभयोः + अपि = उभयोरपि

17. ubhayoḥ + api = ubhayorapi

18. गुरोः + आगमनम् = गुरोरागमनम्

18. guroḥ + āgamanam = gurorāgamanam

19. वायोः + इव = वायोरिव

19. vāyoḥ + iva = vāyoriva

20. सेनयोः + उभयोः = सनयोरुभयोः

20. senayoḥ + ubhayoḥ = sanayorubhayoḥ

21. एतयोः + एकम् = एतयोरेकम्

21. etayoḥ + ekam = etayorekam

22. गुरोः + ऐश्वर्यम् = गुरोरैश्वर्यम्

22. guroḥ + aiśvaryam = guroraiśvaryam

23. शुचिः + दक्षः = शुचिर्दक्षः

23. śuciḥ + dakṣaḥ = śucirdakṣaḥ

24. ग्लानिः + भवति = ग्लानिर्भवति

24. glāniḥ + bhavati = glānirbhavati

25. गुरुः + गरीयान् = गरुर्गरीयान्
25. guruḥ + garīyān = garurgarīyān

26. मृत्युः + धावति = मृत्युर्धावति
26. mṛtyuḥ + dhāvati = mṛtyurdhāvati

27. प्राहुः + योगम् = प्राहुर्योगम्
27. prāhuḥ + yogam = prāhuryogam

28. प्रकृतेः + गुणसंमूढाः = प्रकृतेर्गुणसंमूढाः
28. prakṛteḥ + guṇasaṃmūḍhāḥ = prakṝterguṇasaṃmūḍhāḥ

29. क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोः + ज्ञानम् = क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानम्
29. kṣetrakṣetrajñayoḥ + jñānam = kṣetrakṣetrajñayorjñānam

30. भ्रुवोः + मध्ये = भ्रुवोर्मध्ये
30. bhruvoḥ + madhye = bhruvormadhye

2)
1. अगिरहम् = अग्निः + अहम्
1. agiraham = agniḥ + aham

2. ऋषिर्भवति = ऋषिः + भवति
2. ṛṣirbhavati = ṛṣiḥ + bhavati

3. भृगुरहम् = भृगुः + अहम्
3. bhṛguraham = bhṛguḥ + aham

4. यजुरेव = यजुः + एव
4. yajureva = yajuḥ + eva

5. गुरुर्ब्रह्मा = गुरुः + ब्रह्मा
5. gururbrahmā = guruḥ + brahmā

6. गुरुर्विष्णुः = गुरुः + विष्णुः
6. gururviṣṇuḥ = guruḥ + viṣṇuḥ

7. प्रकृतेर्वशात् = प्रकृतेः + वशात्
7. prakṛtervaśāt = prakṛteḥ + vaśāt

8. विभूतेर्विस्तरः = विभूतेः + विस्तरः
8. vibhūtervistaraḥ = vibhūteḥ + vistaraḥ

9. तयोर्न = तयोः + न
9. tayorna = tayoḥ + na

10. एतयोरेकम् = एतयोः + एकम्
10. etayorekam = etayoḥ + ekam

11. योगैरपि = योगैः + अपि
11. yogairapi = yogaiḥ + api

12. पूर्वैरपि = पूर्वैः अपि
12. pūrvairapi = pūrvaiḥ api

13. द्वन्द्वैर्विमुक्ताः = द्वन्द्वैः + विमुक्ताः
13. dvandvairvimuktāḥ = dvandvaiḥ + vimuktāḥ

14. सर्वैरहम् = सर्वैः + अहम्
14. sarvairaham = sarvaiḥ + aham

15. सेनयोरुभयोर्मध्ये = सेनयोः + उभयोः + मध्ये
15. senayorubhayormadhye = senayoḥ + ubhayoḥ + madhye

16. केवलैरिन्द्रियैरपि = केवलैः + इन्द्रियैः + अपि
16. kevalairindriyairapi = kevalaiḥ + indriyaiḥ + api

5. अच् + विसर्गः + क्/ख् (दुःखं सन्धिः [duḥkhaṃ sandhiḥ])

1)

1. कैवर्तकः + केशवः = कैवर्तक≍ केशवः/ कैवर्तकः + केशवः
1. kaivartakaḥ + keśavaḥ = kaivartaka≍ keśavaḥ / kaivartakaḥ keśavaḥ

2. यगः + कर्मसु = योग≍ कर्मसु/ यगः + कर्मसु
2. yagaḥ + karmasu = yaga≍ karmasu / yagaḥ + karmasu

3. योगस्थः + कुरु = योगस्थ≍ कुरु/ योगस्थः कुरु
3. yogasthaḥ + kuru = yogastha≍ kuru / yogasthaḥ kuru

4. विद्मः + कतरत् = विद्म≍ कतरत्/ विद्मः कतरत्
4. vidmaḥ + katarat = vidma≍ katarat / vidmaḥ katarat

5. यज्ञः + कर्मसमुद्भवः = यज्ञ≍ कर्मसमुद्भवः/ यज्ञः कर्मसमुद्भवः
5. yajñaḥ + karmasamudbhavaḥ = yajña≍ karmasamudbhavaḥ / yajñaḥ karmasamudbhavaḥ

6. निग्रहः + किम् = निग्रह≍ किम्/ निग्रहः किम्
6. nigrahaḥ + kim = nigraha≍ kim / nigrahaḥ kim

7. योगिनः + कर्म कुर्वन्ति = योगिन≍ कर्म कुरुवन्ति/ योगिनः कर्म कुर्वन्ति
7. yoginaḥ + karma kurvanti = yogina≍ karma kuruvanti / yoginaḥ karma kurvanti

8. प्रसक्ताः + कामभोगेषु = प्रसक्ता≍ कामभोगेषु / प्रसक्ताः कामभोगेषु =
8. prasaktāḥ + kāmabhogeṣu = prasaktā≍ kāmabhogeṣu / prasaktāḥ kāmabhogeṣu

9. यः + खनति = य≍ खनति / यः खनति
9. yaḥ + khanati = ya≍ khanati / yaḥ khanati

10. जनाः + खिद्यन्ते = जना≍ खिद्यन्ते/ जनाः खिद्यन्ते
10. janāḥ + khidyante = janā≍ khidyante / janāḥ khidyante

11. स्थितधीः + किम् = स्थितधी≍ किम् / स्थितधीः किम्
11. sthitadhīḥ + kim = sthitadhī≍ kim / sthitadhīḥ kim

12. हेतोः + किम् = हेतो≍ किम् / हेतोः किम्
12. hetoḥ + kim = heto≍ kim / hetoḥ kim

13. विदुः + कृत्स्नम् = विदु≍ कृत्स्नम् / विदुः कृत्स्नम्
13. viduḥ + kṛtsnam = vidu≍ kṛtsnam / viduḥ kṛtsnam

14. वायुः + खम् = वायु≍ खम् / वायुः खम्
14. vāyuḥ + kham = vāyu≍ kham / vāyuḥ kham

15. प्रकृतेः + क्रियमाणानि = प्रकृते≍ क्रियमाणानि / प्रकृतेः क्रियमाणानि
15. prakṛteḥ + kriyamāṇāni = prakṛte≍ kriyamāṇāni / prakṛteḥ kriyamāṇāni

16. योगैः + कर्मणि = योगै≍ कर्मणि / योगैः कर्मणि
16. yogaiḥ + karmaṇi = yogai≍ karmaṇi / yogaiḥ karmaṇi

17. कर्मेन्द्रियैः + कर्मयोगम् = कर्मेन्द्रियै≍ कर्मयोगम् / कर्मेन्द्रियैः कर्मयोगम्
17. karmendriyaiḥ + karmayogam = karmendriyai≍ karmayogam / karmendriyaiḥ karmayogam

18. एतैः + कुलघ्नानाम् = एतै≍ कुलघ्नानाम् / एतैः कुलघ्नानाम्
18. etaiḥ + kulaghnānām = etai≍ kulaghnānām / etaiḥ kulaghnānām

19. सुखिनः + क्षत्रियाः = सुखिनः क्षत्रियाः
19. sukhinaḥ + kṣatriyāḥ = sukhinaḥ kṣatriyāḥ

20. सुखः + क्षमी = सुखः क्षमी
20. sukhaḥ + kṣamī = sukhaḥ kṣamī

21. धृतिः + क्षमा = धृतिः क्षमा
21. dhṛtiḥ + kṣamā = dhṛtiḥ kṣamā

22. तेजः + क्षमा = तेजः क्षमा
22. tejaḥ + kṣamā = tejaḥ kṣamā

अच् + विसर्गः + प्/फ् (पुनः पुनः सन्धिः [puna≍ punaḥ sandhiḥ])

1′)

1. यः + पश्यति = य≍ पश्यति / यः पश्यति
1. yaḥ + paśyati = ya≍ paśyati / yaḥ paśyati

2. पुनः +पुनः = पुन≍ पुनः / पुनः पुनः
2. punaḥ +punaḥ = puna≍ punaḥ / punaḥ punaḥ

3. पुरुषः + पुरषः = पुरुष≍ पुरुषः / पुरुषः पुरुषः
3. puruṣaḥ + puraṣaḥ = puruṣa≍ puruṣaḥ / puruṣaḥ puruṣaḥ

4. मामकाः + पाण्डवाः = मामका≍ पाण्डवाः / मामकाः पाण्डवाः
4. māmakāḥ + pāṇḍavāḥ = māmakāḥ pāṇḍavāḥ / māmakā≍ pāṇḍavāḥ

5. कर्मणः + फलम् = कर्मण≍ फलम् / कर्मणः फलम्
5. karmaṇaḥ + phalam = karmaṇa≍ phalam / karmaṇaḥ phalam

6. कृपणाः + फलहेतवः = कृपणा≍ फलहेतवः / कृपणाः फलहेतवः
6. kṛpaṇāḥ + phalahetavaḥ = kṛpaṇā≍ phalahetavaḥ / kṛpaṇāḥ phalahetavaḥ

7. इषुभिः प्रतियोत्स्यामि = इषुभि≍ प्रतियोत्स्यामि / इषुभिः प्रतियोत्स्यामि
7. iṣubhiḥ pratiyotsyāmi = iṣubhi≍ pratiyotsyāmi / iṣubhiḥ pratiyotsyāmi

8. तमाहुः + पण्डितम् = तमाहु≍ पण्डितम् / तमाहुः पण्डितम्
8. tamāhuḥ + paṇḍitam = tamāhu≍ paṇḍitam / tamāhuḥ paṇḍitam

9. हेतुः + प्रकृतिः = हेतु≍ प्रकृतिः / हेतुः प्रकृतिः
9. hetuḥ + prakṛtiḥ = hetu≍ prakṛtiḥ / hetuḥ prakṛtiḥ

10. बुद्धेः + परम् = बुद्धे≍ परम्/ बुद्धेः परम्
10. buddheḥ + param = buddhe≍ param / buddheḥ param

11. केशवार्जुनयोः + पुण्यम् = केशवार्जुनयो≍ पुण्यम् / केशवार्जुनयोः पुण्यम्
11. keśavārjunayoḥ + puṇyam = keśavārjunayo≍ puṇyam / keśavārjunayoḥ puṇyam

12. पूर्वैः + पूर्वतरम् = पूर्वै≍ पूर्वतरम् / पूर्वैः पूर्वतरम्
12. pūrvaiḥ + pūrvataram = pūrvai≍ pūrvataram / pūrvaiḥ pūrvataram

13. साङ्ख्यैः + प्राप्यते = साङ्ख्यै≍ प्राप्यते / साङ्ख्यैः प्राप्यते
13. sāṅkhyaiḥ + prāpyate = sāṅkhyai≍ prāpyate / sāṅkhyaiḥ prāpyate

14. सर्वपापैः + प्रमुच्यते = सर्वपापै≍ प्रमुच्यते / सर्वपापैः प्रमुच्यते
14. sarvapāpaiḥ + pramucyate = sarvapāpai≍ pramucyate / sarvapāpaiḥ pramucyate

6. अच् + विसर्गः + other hard consonants (रामश्च सन्धिः [rāmaśca sandhiḥ]), नमस्ते सन्धिः [namaste sandhiḥ])

1. मनश्च = मनः च

1. manaśca = manaḥ ca

2. मनश्चित्तम् = मनः चित्तम्

2. manaścittam = manaḥ cittam

3. पाण्डवाश्च = पाण्डवाः च

3. pāṇḍavāśca = pāṇḍavāḥ ca

4. अनन्याश्चिन्तयन्तः = अनन्याः चिन्तयन्तः

4. ananyāścintayantaḥ = ananyāḥ cintayantaḥ

5. आदिश्च = आदिः च

5. ādiśca = ādiḥ ca

6. वेपथुश्च = वेपथुः च

6. vepathuśca = vepathuḥ ca

7. हरेश्चरणम् = हरेः चरणम्

7. hareścaraṇam = hareḥ caraṇam

8. गुरोश्चरणम् = गुरोः चरणम्

8. guroścaraṇam = guroḥ caraṇam

9. वेदैश्च = वेदैः च

9. vedaiśca = vedaiḥ ca

10. गौश्च = गौः च

10. gauśca = gauḥ ca

11. रामष्टीकते = रामः टीकते

11. rāmaṣṭīkate = rāmaḥ ṭīkate

12. हरिष्ठकुरः = हरिः ठकुरः

12. hariṣṭhakkuraḥ = hariḥ ṭhakkuraḥ

13. यस्तु = यः तु

13. yastu = yaḥ tu

14. मात्रास्पर्शास्तु = मात्रास्पर्शाः तु

14. mātrāsparśāstu = mātrāsparśāḥ tu

15. बुद्धिस्तदा = बुद्धिः तदा

15. buddhistadā = buddhiḥ tadā

16. प्राहुस्तान् = प्राहुः तान्

16. prāhustān = prāhuḥ tān

17. बुद्धेस्तदा = बुद्धेः तदा

17. buddhestadā = buddheḥ tadā

18. अनयोस्तत्त्वदर्शभिः = अनयोः तत्त्वदर्शिभिः

18. anayostattvadarśabhiḥ = anayoḥ tattvadarśibhiḥ

19. विमुक्तैस्तु = विमुक्तैः तु

19. vimuktaistu = vimuktaiḥ tu

20. गौस्तरति = गौः तरति

20. gaustarati = gauḥ tarati

2)

1. रामः + च = रामश्च

1. rāmaḥ + ca = rāmaśca

2. रामः + चिनोति = रामश्चिनोति

2. rāmaḥ + cinoti = rāmaścinoti

3. हरिः + चरति = हरिश्चरति

3. hariḥ + carati = hariścarati

4.गुरुः + चरति = गुरुश्चरति

4. guruḥ + carati = guruścarati

5. कवेः + चित्तम् = कवेश्चित्तम्

5. kaveḥ + cittam = kaveścittam

6. मुमुक्षोः + चित्तम् = मुमुक्षोश्चित्तम्

6. mumukṣoḥ + cittam = mumukṣościttam

7. इन्द्रियैः + चरन् = इन्द्रियैश्चरन्

7. indriyaiḥ + caran = indriyaiścaran

8. गौः + चरति = गौश्चरति

8. gauḥ + carati = gauścarati

9. रामः + टीकाम् = रामष्टीकाम्

9. rāmaḥ + ṭīkām = rāmaṣṭīkām

10. एषाः + टीकाः = एषाष्टीकाः

10. eṣāḥ + ṭīkāḥ = eṣāṣṭīkāḥ

11. रामः + तरति = रामस्तरति

11. rāmaḥ + tarati = rāmastarati

12. पुत्राः + तथा = पुत्रास्तथा

12. putrāḥ + tathā = putrāstathā

13. हरिः + तरति = हरिस्तरति

13. hariḥ + tarati = haristarati

14. गुरुः + तथा = गुरुस्तथा

14. guruḥ + tathā = gurustathā

15. हरेः + तथा = हरेस्तथा

15. hareḥ + tathā = harestathā

16. एतयोः + तथा = एतयोस्तथा

16. etayoḥ + tathā = etayostathā

17. एतैः + तरति = एतैस्तरति

17. etaiḥ + tarati = etaistarati

18. गौः + तथा = गौस्तथा

18. gauḥ + tathā = gaustathā

7. Practice of all visarga sandhi

1) अः + all possible combinations

1. रामः + अस्ति = रामोऽस्ति

   rāmaḥ + asti = rāmo'sti

2. रामः + आगच्छति = राम आगच्छति

   rāmaḥ + āgacchati = rāma āgacchati

3. रामः + इति = राम इति

   rāmaḥ + iti = rāma iti

4. रामः + ईक्षते = राम ईक्षते

   rāmaḥ + īkṣate = rāma īkṣate

5. रामः + उपवसति = राम उपवसति

   rāmaḥ + upavasati = rāma upavasati

6. रामः + ऊहः = राम ऊहः

   rāmaḥ + ūhaḥ = rāma ūhaḥ

7. रामः + ऋच्छति = राम ऋच्छति

   rāmaḥ + ṛcchati = rāma ṛcchati

8. रामः + एधते = राम एधते

   rāmaḥ + edhate = rāma edhate

9. रामः + ओदनम् = राम ओदनम्

   rāmaḥ + odanam = rāma odanam

10. रामः + ऐक्षत = राम ऐक्षत

    rāmaḥ + aikṣata = rāma aikṣata

11. रामः + औषधिः = राम औषधिः

rāmaḥ + auṣadhiḥ = rāma auṣadhiḥ

12. रामः + कथयति = राम≍कथयति/ रामः कथयति

rāmaḥ + kathayati = rāma≍kathayati / rāmaḥ kathayati

13. रामः + खादति = राम≍खादति/ रामः खादति

rāmaḥ + khādati = rāma≍khādati / rāmaḥ khādati

14. रामः + गच्छति = रामो गच्छति

rāmaḥ + gacchati = rāmo gacchati

15. रामः + घटते = रामो घटते

rāmaḥ + ghaṭate = rāmo ghaṭate

16. रामः + चलति = रामश्चलति

rāmaḥ + calati = rāmaścalati

17. रामः + छाया = रामश्छाया

rāmaḥ + chāyā = rāmaśchāyā

18. रामः + जानाति = रामो जानाति

rāmaḥ + jānāti = rāmo jānāti

19. रामः + झटिति = रामो झटिति

rāmaḥ + jhaṭiti = rāmo jhaṭiti

20. रामः + टीकते = रामष्टीकते

rāmaḥ + ṭīkate = rāmaṣṭīkate

21. रामः + डयते = रामो डयते

rāmaḥ + ḍayate = rāmo ḍayate

22. रामः + ढौकते = रामोढौकते

rāmaḥ + ḍhaukate = rāmoḍhaukate

23. रामः + तरति = रामस्तरति

rāmaḥ + tarati = rāmastarati

24. रामः + थुर्वति = रामस्थुर्वति

rāmaḥ + thurvati = rāmasthurvati

25. रामः + ददाति = रामो ददाति

rāmaḥ + dadāti = rāmo dadāti

26. रामः + धारयते = रामो धारयते

rāmaḥ + dhārayate = rāmo dhārayate

27. रामः + नमति = रामो नमति

rāmaḥ + namati = rāmo namati

28. रामः + पश्यति = राम≍पश्यति / रामः पश्यति

rāmaḥ + paśyati = rāma≍paśyati / rāmaḥ paśyati

29. रामः + फलति = राम≍फलति / रामः फलति

rāmaḥ + phalati = rāma≍phalati / rāmaḥ phalati

30. रामः + बाधते = रामो बाधते

rāmaḥ + bādhate = rāmo bādhate

31. रामः + भवति = रामो भवति

rāmaḥ + bhavati = rāmo bhavati

32. रामः + मीयते = रामो मीयते

rāmaḥ + mīyate = rāmo mīyate

33. रामः + यतते = रमो यतते

rāmaḥ + yatate = ramo yatate

34. रामः + रमते = रमो रमते

rāmaḥ + ramate = ramo ramate

35. रामः + लीलयते = रामो लीलयते

rāmaḥ + līlayate = rāmo līlayate

36. रामः + वदति = रामो वदति

rāmaḥ + vadati = rāmo vadati

37. रामः + शङ्कते = रामश्शङ्कते / रमः शङ्कते

rāmaḥ + śaṅkate = rāmaśśaṅkate / ramaḥ śaṅkate

38. रामः + षष्ठः = रामष्षष्ठः / रामः षष्ठः

rāmaḥ + ṣaṣṭhaḥ = rāmaṣṣaṣṭhaḥ / rāmaḥ ṣaṣṭhaḥ

39. रामः + सरति = रामस्सरति / रमः सरति

rāmaḥ + sarati = rāmassarati / ramaḥ sarati

40. रामः + हसति = रामो हसति

rāmaḥ + hasati = rāmo hasati

2) आः + all possible combinations

1. रामाः + अटन्ति = रामा अटन्ति

rāmāḥ + aṭanti = rāmā aṭanti

2. रामाः + आगच्छन्ति = रामा आगच्छन्ति

rāmāḥ + āgacchanti = rāmā āgacchanti

3. रामाः + इति = रामा इति

rāmāḥ + iti = rāmā iti

4. रामाः + ईक्षन्ते = रामा ईक्षन्ते

rāmāḥ + īkṣante = rāmā īkṣante

5. रामाः + उपवसन्ति = रामा उपवसन्ति

rāmāḥ + upavasanti = rāmā upavasanti

6. रामाः + ऊहाः = रामा ऊहाः

rāmāḥ + ūhāḥ = rāmā ūhāḥ

7. रामाः + ऋच्छन्ति = रामा ऋच्छन्ति

rāmāḥ + ṛcchanti = rāmā ṛcchanti

8. रामाः + एधन्ते = रामा एधन्ते

rāmāḥ + edhante = rāmā edhante

9. रामाः + ओदनम् = रामा ओदनम्

rāmāḥ + odanam = rāmā odanam

10. रामाः + ऐक्षन्त = रामा ऐक्षन्त

rāmāḥ + aikṣanta = rāmā aikṣanta

11. रामाः + औषधिः = रामा औषधिः

rāmāḥ + auṣadhiḥ = rāmā auṣadhiḥ

12. रामाः + कथयन्ति = रामा≍कथयन्ति /रामाः कथयन्ति

rāmāḥ + kathayanti = rāmā≍kathayanti / rāmāḥ kathayanti

13. रामाः + खादन्ति = रामा≍खादन्ति / रामाः खादन्ति

rāmāḥ + khādanti = rāmā≍khādanti / rāmāḥ khādanti

14. रामाः + गच्छन्ति = रामा गच्छन्ति

rāmāḥ + gacchanti = rāmā gacchanti

15. रामाः + घटन्ते = रामा धटन्ते

rāmāḥ + ghaṭante = rāmā dhaṭante

16. रामाः + चलन्ति = रामाश्चलन्ति

rāmāḥ + calanti = rāmāścalanti

17. रामाः + छाया = रामाश्छाया

rāmāḥ + chāyā = rāmāśchāyā

18. रामाः + जानन्ति = रामा जानन्ति

rāmāḥ + jānanti = rāmā jānanti

19. रामाः + झटिति = रामा झटिति

rāmāḥ + jhaṭiti = rāmā jhaṭiti

20. रामाः + टीकन्ते = रामाष्टीकन्ते

rāmāḥ + ṭīkante = rāmāṣṭīkante

21. रामाः + डयन्ते = रामा डयन्ते

rāmāḥ + ḍayante = rāmā ḍayante

22. रामाः + ढौकन्ते = रामा ढौकन्ते

rāmāḥ + ḍhaukante = rāmā ḍhaukante

23. रामाः + तरन्ति = रामास्तरन्ति

rāmāḥ + taranti = rāmāstaranti

24. रामाः + थुर्वन्ति = रामास्थुर्वन्ति

rāmāḥ + thurvanti = rāmāsthurvanti

25. रामाः + ददति = रामा ददति

rāmāḥ + dadati = rāmā dadati

26. रामाः + धारयन्ते = रामा धारयन्ते

rāmāḥ + dhārayante = rāmā dhārayante

27. रामाः + नमन्ति = रामा नमन्ति

rāmāḥ + namanti = rāmā namanti

28. रामाः + पश्यन्ति = रामा≍पश्यन्ति / रामाः पश्यन्ति

rāmāḥ + paśyanti = rāmā≍paśyanti / rāmāḥ paśyanti

29. रामाः + फलन्ति = रामा≍फलन्ति / रामाः फलन्ति

rāmāḥ + phalanti = rāmā≍phalanti / rāmāḥ phalanti

30. रामाः + बाधन्ते = रामा बाधन्ते

rāmāḥ + bādhante = rāmā bādhante

31. रामाः + भवन्ति = रामा भवन्ति

rāmāḥ + bhavanti = rāmā bhavanti

32. रामाः + मीयन्ते = रामा मीयन्ते

rāmāḥ + mīyante = rāmā mīyante

33. रामाः + यतन्ते = रामा यतन्ते

rāmāḥ + yatante = rāmā yatante

34. रामाः + रमन्ते = रामा रमन्ते

rāmāḥ + ramante = rāmā ramante

35. रामाः + लीलयन्ते = रामा लीलयन्ते

rāmāḥ + līlayante = rāmā līlayante

36. रामाः + वदन्ति = रामा वदन्ति

rāmāḥ + vadanti = rāmā vadanti

37. रामाः + शङ्कन्ते = रामाश्शङ्कन्ते /रामाः शङ्कन्ते

rāmāḥ + śaṅkante = rāmāśśaṅkante /rāmāḥ śaṅkante

38. रामाः + षष्ठाः = रामाष्षष्ठाः / रामाः षष्ठाः

rāmāḥ + ṣaṣṭhāḥ = rāmāṣṣaṣṭhāḥ / rāmāḥ ṣṭhāḥ

39. रामाः + सरन्ति = रामास्सरन्ति / रामाः सरन्ति

rāmāḥ + saranti = rāmāssaranti / rāmāḥ saranti

40. रामाः + हसन्ति = रामा हसन्ति

rāmāḥ + hasanti = rāmā hasanti

3) इः + all possible combinations

1. हरिः + अस्ति = हरिरस्ति

   hariḥ + asti = harirasti

2. हरिः + आगच्छति = हरिरागच्छति

   hariḥ + āgacchati = harirāgacchati

3. हरिः + इति = हरिरिति

   hariḥ + iti = haririti

4. हरिः + ईक्षते = हरिरीक्षते

   hariḥ + īkṣate = harirīkṣate

5. हरिः + उपवसति = हरिरुपवसति

   hariḥ + upavasati = harirupavasati

6. हरिः + ऊहः = हरिरूहः

   hariḥ + ūhaḥ = harirūhaḥ

7. हरिः + ऋच्छति = हरिर्ऋच्छति

hariḥ + ṛcchati = harirṛcchati

8. हरिः + एधते = हरिरेधते

hariḥ + edhate = hariredhate

9. हरिः + ओदनम् = हरिरोदनम्

hariḥ + odanam = harirodanam

10. हरिः + ऐक्षत = हरिरैक्षत

hariḥ + aikṣata = hariraikṣata

11. हरिः + औषधिः = हरिरौषधिः

hariḥ + auṣadhiḥ = harirauṣadhiḥ

12. हरिः + कथयति = हरि≍कथयति / हरिः कथयति

hariḥ + kathayati = hari≍kathayati / hariḥ kathayati

13. हरिः + खादति = हरि≍खादति / हरिः खादति

hariḥ + khādati = hari≍khādati / hariḥ khādati

14. हरिः + गच्छति = हरिर्गच्छति

hariḥ + gacchati = harirgacchati

15. हरिः + घटते = हरिर्घटते

hariḥ + ghaṭate = harirghaṭate

16. हरिः + चलति = हरिश्चलति

hariḥ + calati = hariścalati

17. हरिः + छाया = हरिश्छाया

hariḥ + chāyā = hariśchāyā

18. हरिः + जानाति = हरिर्जानाति

hariḥ + jānāti = harirjānāti

19. हरिः + झटिति = हरिर्झटिति

hariḥ + jhaṭiti = harirjhaṭiti

20. हरिः + टीकते = हरिष्टीकते

hariḥ + ṭīkate = hariṣṭīkate

21. हरिः + डयते = हरिर्डयते

hariḥ + ḍayate = harirḍayate

22. हरिः + ढौकते = हरिर्ढौकते

hariḥ + ḍhaukate = harirḍhaukate

23. हरिः + तरति = हरिस्तरति

hariḥ + tarati = haristarati

24. हरिः + थुर्वति = हरिस्थुर्वति

hariḥ + thurvati = haristhurvati

25. हरिः + ददाति = हरिर्ददाति

hariḥ + dadāti = harirdadāti

26. हरिः + धारयते = हरिर्धारयते

hariḥ + dhārayate = harirdhārayate

27. हरिः + नमति = हरिर्नमति

hariḥ + namati = harirnamati

28. हरिः + पश्यति = हरि≍पश्यति / हरिः पश्यति

hariḥ + paśyati = hari≍paśyati / hariḥ paśyati

29. हरिः + फलति = हरि≍फलति / हरिः फलति

hariḥ + phalati = hari≍phalati / hariḥ phalati

30. हरिः + बाधते = हरिर्बाधते

hariḥ + bādhate = harirbādhate

31. हरिः + भवति = हरिर्भवति

hariḥ + bhavati = harirbhavati

32. हरिः + मीयते = हरिर्मीयते

hariḥ + mīyate = harirmīyate

33. हरिः + यतते = हरिर्यतते

hariḥ + yatate = hariryatate

34. हरिः + रमते= हरी रमते

hariḥ + ramate= harī ramate

35. हरिः + लीलयते = हरिर्लीलयते

hariḥ + līlayate = harirlīlayate

36. हरिः + वदति= हरिर्वदति

hariḥ + vadati= harirvadati

37. हरिः + शङ्कते = हरिश्शङ्कते / हरिः शङ्कते

hariḥ + śaṅkate = hariśśaṅkate / hariḥ śaṅkate

38. हरिः + षष्ठः = हरिष्षष्ठः / हरिः षष्ठः

hariḥ + ṣaṣṭhaḥ = hariṣṣaṣṭaḥ / hariḥ ṣaṣṭhaḥ

39. हरिः + सरति = हरिस्सरति / हरिः सरति

hariḥ + sarati = harissarati / hariḥ sarati

40. हरिः + हसति = हरिर्हसति

hariḥ + hasati = harirhasati

4) उः + all possible combinations

1. गुरुः + अस्ति = गुरुरस्ति

guruḥ + asti = gururasti

2. गुरुः + आगच्छति = गुरुरागच्छति

guruḥ + āgacchati = gururāgacchati

3. गुरुः + इति = गुरुरिति

guruḥ + iti = gururiti

4. गुरुः + ईक्षते = गुरुरीक्षते

guruḥ + īkṣate = gururīkṣate

5. गुरुः + उपवसति = गुरुरुपवसति

guruḥ + upavasati = gururupavasati

6. गुरुः + ऊहः = गुरुरूहः

guruḥ + ūhaḥ = gururūhaḥ

7. गुरुः + ऋच्छति = गुरुर्ऋच्छति

guruḥ + ṛcchati = gururṛcchati

8. गुरुः + एधते = गुरुरेधते

guruḥ + edhate = gururedhate

9. गुरुः + ओदनम् = गुरुरोदनम्

guruḥ + odanam = gururodanam

10. गुरुः + ऐक्षत = गुरुरैक्षत

guruḥ + aikṣata = gururaikṣata

11. गुरुः + औषधिः = गुरुरौषधिः

guruḥ + auṣadhiḥ = gururauṣadhiḥ

12. गुरुः + कथयति = गुरु≍ कथयति / गुरुः कथयति

guruḥ + kathayati = guru≍ kathayati / guruḥ kathayati

13. गुरुः + खादति = गुरु≍खादति

guruḥ + khādati = guru≍khādati

14. गुरुः + गच्छति = गुरुर्गच्छति

guruḥ + gacchati = gururgacchati

15. गुरुः + घटते = गुरुर्घटते

guruḥ + ghaṭate = gururghaṭate

16. गुरुः + चलति = गुरुश्चलति

guruḥ + calati = guruścalati

17. गुरुः + छाया = गुरुश्छाया

guruḥ + chāyā = guruśchāyā

18. गुरुः + जानाति = गुरुर्जानाति

guruḥ + jānāti = gururjānāti

19. गुरुः + झटिति = गुरुर्झटिति

guruḥ + jhaṭiti = gururjhaṭiti

20. गुरुः + टीकते = गुरुष्टीकते

guruḥ + ṭīkate = guruṣṭīkate

21. गुरुः + डयते = गुरुर्डयते

guruḥ + ḍayate = gururḍayate

22. गुरुः + ढौकते = गुरुर्ढौकते

guruḥ + ḍhaukate = gururḍhaukate

23. गुरुः + तरति = गुरुस्तरति

guruḥ + tarati = gurustarati

24. गुरुः + थुर्वति = गुरुस्थुर्वति

guruḥ + thurvati = gurusthurvati

25. गुरुः + ददाति = गुरुर्ददाति

guruḥ + dadāti = gururdadāti

26. गुरुः + धारयते = गुरुर्धारयते

guruḥ + dhārayate = gururdhārayate

27. गुरुः + नमति = गुरुर्नमति

guruḥ + namati = gururnamati

28. गुरुः + पश्यति = गुरु≍पश्यति / गुरुः पश्यति

guruḥ + paśyati = guru≍paśyati / guruḥ paśyati

29. गुरुः + फलति = गुरु≍फलति / गुरुः फलति

guruḥ + phalati = guru≍phalati / guruḥ phalati

30. गुरुः + बाधते = गुरुर्बाधते

guruḥ + bādhate = gururbādhate

31. गुरुः + भवति = गुरुर्भवति

guruḥ + bhavati = gururbhavati

32. गुरुः + मीयते = गुरुर्मीयते

guruḥ + mīyate = gururmīyate

33. गुरुः + यतते = गुरुर्यतते

guruḥ + yatate = gururyatate

34. गुरुः + रमते = गुरू रमते

guruḥ + ramate = gurū ramate

35. गुरुः + लीलयते = गुरुर्लीलयते

guruḥ + līlayate = gururlīlayate

36. गुरुः + वदति = गुरुर्वदति

guruḥ + vadati = gururvadati

37. गुरुः + शङ्कते = गुरुश्शङ्कते / गुरुः शङ्कते

guruḥ + śaṅkate = guruśśaṅkate / guruḥ śaṅkate

38. गुरुः + षष्ठः = गुरुष्षष्ठः / गुरुःषष्ठः

guruḥ + ṣaṣṭhaḥ = gurussaṣṭhaḥ / guruḥ ṣaṣṭhaḥ

39. गुरुः + सरति = गुरुस्सरति / गुरुः सरति

guruḥ + sarati = gurussarati / guruḥ sarati

40. गुरुः + हसति = गुरुर्हसति

guruḥ + hasati = gururhasati

5) सः + all possible combinations

1. सः + अस्ति = सोऽस्ति

saḥ + asti = so'sti

2. सः + आगच्छति = स आगच्छति

saḥ + āgacchati = sa āgacchati

3. सः + इति = स इति

saḥ + iti = sa iti

4. सः + ईक्षते = स ईक्षते

saḥ + īkṣate = sa īkṣate

5. सः + उपवसति = स उपवसति

saḥ + upavasati = sa upavasati

6. सः + ऊहः = स ऊहः

saḥ + ūhaḥ = sa ūhaḥ

7. सः + ऋच्छति = स ऋच्छति

saḥ + ṛcchati = sa ṛcchati

8. सः + एधते = स एधते

saḥ + edhate = sa edhate

9. सः + ओदनम् = स ओदनम्

saḥ + odanam = sa odanam

10. सः + ऐक्षत = स ऐक्षत

saḥ + aikṣata = sa aikṣata

11. सः + औषधिः = स औषधिः

saḥ + auṣadhiḥ = sa auṣadhiḥ

12. सः + कथयति = स कथयति

saḥ + kathayati = sa kathayati

13. सः + खादति = स खादति

saḥ + khādati = sa khādati

14. सः + गच्छति = स गच्छति

saḥ + gacchati = sa gacchati

15. सः + घटते = स घटते

saḥ + ghaṭate = sa ghaṭate

16. सः + चलति = स चलति

saḥ + calati = sa calati

17. सः + छाया = स छाया

saḥ + chāyā = sa chāyā

18. सः + जानाति = स जानाति

saḥ + jānāti = sa jānāti

19. सः + झटिति = स झटिति

saḥ + jhaṭiti = sa jhaṭiti

20. सः + टीकते = स टीकते

saḥ + ṭīkate = sa ṭīkate

21. सः + डयते = स डयते

saḥ + ḍayate = sa ḍayate

22. सः + ढौकते = स ढौकते

saḥ + ḍhaukate = sa ḍhaukate

23. सः + तरति = स तरति

saḥ + tarati = sa tarati

24. सः + थुर्वति = स थुर्वति

saḥ + thurvati = sa thurvati

25. सः + ददाति = स ददाति

saḥ + dadāti = sa dadāti

26. सः + धारयते = स धारयते

saḥ + dhārayate = sa dhārayate

27. सः + नमति = स नमति

saḥ + namati = sa namati

28. सः + पश्यति = स पश्यति

saḥ + paśyati = sa paśyati

29. सः + फलति = स फलति

saḥ + phalati = sa phalati

30. सः + बाधते = स बाधते

saḥ + bādhate = sa bādhate

31. सः + भवति = स भवति

saḥ + bhavati = sa bhavati

32. सः + मीयते = स मीयते

saḥ + mīyate = sa mīyate

33. सः + यतते = स यतते

saḥ + yatate = sa yatate

34. सः + रमते = स रमते

saḥ + ramate = sa ramate

35. सः + लीलयते = स लीलयते

saḥ + līlayate = sa līlayate

36. सः + वदति = स वदति

saḥ + vadati = sa vadati

37. सः + शङ्कते = स शङ्कते

saḥ + śaṅkate = sa śaṅkate

38. सः + षष्ठः = स षष्ठः

saḥ + ṣaṣṭhaḥ = sa ṣaṣṭhaḥ

39. सः + सरति = स सरति

saḥ + sarati = sa sarati

40. सः + हसति = स हसति

saḥ + hasati = sa hasati

6) एषः + all possible combinations

1. एषः + अस्ति = एषोऽस्ति

eṣaḥ + asti = eṣo'sti

2. एषः + आगच्छति = एष आगच्छति

eṣaḥ + āgacchati = eṣa āgacchati

3. एषः + इति = एष इति

eṣaḥ + iti = eṣa iti

4. एषः + ईक्षते = एष ईक्षते

eṣaḥ + īkṣate = eṣa īkṣate

5. एषः + उपवसति = एष उपवसति

eṣaḥ + upavasati = eṣa upavasati

6. एषः + ऊहः = एष ऊहः

eṣaḥ + ūhaḥ = eṣa ūhaḥ

7. एषः + ऋच्छति = एष ऋच्छति

eṣaḥ + ṛcchati = eṣa ṛcchati

8. एषः + एधते = एष एधते

eṣaḥ + edhate = eṣa edhate

9. एषः + ओदनम् = एष ओदनम्

eṣaḥ + odanam = eṣa odanam

10. एषः + ऐक्षत = एष ऐक्षत

eṣaḥ + aikṣata = eṣa aikṣata

11. एषः + औषधिः = एष औषधिः

eṣaḥ + auṣadhiḥ = eṣa auṣadhiḥ

12. एषः + कथयति = एष कथयति

eṣaḥ + kathayati = eṣa kathayati

13. एषः + खादति = एष खादति

eṣaḥ + khādati = eṣa khādati

14. एषः + गच्छति = एष गच्छति

eṣaḥ + gacchati = eṣa gacchati

15. एषः + घटते = एष घटते

eṣaḥ + ghaṭate = eṣa ghaṭate

16. एषः + चलति = एष चलति

eṣaḥ + calati = eṣa calati

17. एषः + छाया = एष छाया

eṣaḥ + chāyā = eṣa chāyā

18. एषः + जानाति = एष जानाति

eṣaḥ + jānāti = eṣa jānāti

19. एषः + झटिति = एष झटिति

eṣaḥ + jhaṭiti = eṣa jhaṭiti

20. एषः + टीकते = एष टीकते

eṣaḥ + ṭīkate = eṣa ṭīkate

21. एषः + डयते = एष डयते

eṣaḥ + ḍayate = eṣa ḍayate

22. एषः + ढौकते = एष ढौकते

eṣaḥ + ḍhaukate = eṣa ḍhaukate

23. एषः + तरति = एष तरति

eṣaḥ + tarati = eṣa tarati

24. एषः + थुर्वति = एष थुर्वति

eṣaḥ + thurvati = eṣa thurvati

25. एषः + ददाति = एष ददाति

eṣaḥ + dadāti = eṣa dadāti

26. एषः + धारयते = एष धारयते

eṣaḥ + dhārayate = eṣa dhārayate

27. एषः + नमति = एष नमति

eṣaḥ + namati = eṣa namati

28. एषः + पश्यति = एष पश्यति

eṣaḥ + paśyati = eṣa paśyati

29. एषः + फलति = एष फलति

eṣaḥ + phalati = eṣa phalati

30. एषः + बाधते = एष बाधते

eṣaḥ + bādhate = eṣa bādhate

31. एषः + भवति = एष भवति

eṣaḥ + bhavati = eṣa bhavati

32. एषः + मीयते = एष मीयते

eṣaḥ + mīyate = eṣa mīyate

33. एषः + यतते = एष यतते

eṣaḥ + yatate = eṣa yatate

34. एषः + रमते = एष रमते

eṣaḥ + ramate = eṣa ramate

35. एषः + लीलयते = एष लीलयते

eṣaḥ + līlayate = eṣa līlayate

36. एषः + वदति = एष वदति

eṣaḥ + vadati = eṣa vadati

37. एषः + शङ्कते = एष शङ्कते

eṣaḥ + śaṅkate = eṣa śaṅkate

38. एषः + षष्ठः = एष षष्ठः

eṣaḥ + ṣaṣṭhaḥ = eṣa ṣaṣṭhaḥ

39. एषः + सरति = एष सरति

eṣaḥ + sarati = eṣa sarati

40. एषः + हसति = एष हसति

eṣaḥ + hasati = eṣa hasati

Topic V

Vowel sandhi

अच्-सन्धिः [ac-sandhiḥ]

1. सवर्ण-दीर्घ-सन्धिः [savarṇa-dīrgha-sandhiḥ]

1) Apply the दीर्घ sandhi rule between the two words.

1. इह + अमुत्र = इहामुत्र
   iha + amutra = ihāmutra

2. ब्रह्म + अण्डम् = ब्रह्माण्डम्
   brahma + aṇḍam = brahmāṇḍam

3. परम + आत्मा = परमात्मा
   parama + ātmā = paramātmā

4. तथा+ अस्तु = तथास्तु
   tathā+ astu = tathāstu

5. धर्म + अधर्म = धर्माधर्म
   dharma + adharma = dharmādharma

6. विद्या + अविद्या = विद्याविद्या
   vidyā + avidyā = vidyāvidyā

7. नित्य + अनित्य = नित्यानित्य
   nitya + anitya = nityānitya

8. राजस + अंशः = राजसांशः
   rājasa + aṃśaḥ = rājasāṃśaḥ

9. इति + इदम् = इतीदम्
iti + idam = itīdam

10. अपि + इह = अपीह
api + iha = apīha

11. अस्ति + इति = अस्तीति
asti + iti = astīti

12. गच्छति + इति = गच्छतीति
gacchati + iti = gacchatīti

13. श्री + ईशः = श्रीशः
śrī + īśaḥ = śrīśaḥ

14. मुनि + ईश्वरः = मुनीश्वरः
muni + īśvaraḥ = munīśvaraḥ

15. साधु + उक्तम् = साधूक्तम्
sādhu + uktam = sādhūktam

16. वधू + उत्सवः = वधूत्सवः
vadhū + utsavaḥ = vadhūtsavaḥ

2) Resolve the दीर्घ sandhi.

1. नास्ति = न + अस्ति
nāsti = na + asti

2. इहापि = इह + अपि
ihāpi = iha + api

3. शमादि = शम + आदि
śamādi = śama + ādi

4. सत्त्वांश = सत्त्व + अंश
sattvāṃśa = sattva + aṃśa

5. ब्रह्मात्मा = ब्रह्म + आत्मा
   brahmātmā = brahma + ātmā

6. कर्ताहम् = कर्ता + अहम्
   kartāham = kartā + aham

7. तथापि = तथा + अपि
   tathāpi = tathā + api

8. अत्रायम् = अत्र + अयम्
   atrāyam = atra + ayam

9. आत्मानात्मा = आत्मा + अनात्मा
   ātmānātmā = ātmā + anātmā

10. जीवात्मा = जीव + आत्मा
    jīvātmā = jīva + ātmā

11. अस्तीति = अस्ति + इति
    astīti = asti + iti

12. अपीह = अपि + इह
    apīha = api + iha

13. श्रीशः = श्री + ईशः
    śrīśaḥ = śrī + īśaḥ

14. पाणीन्द्रियम् = पाणि + इन्द्रियम्
    pāṇīndriyam = pāṇi + indriyam

15. मुनीन्द्रः = मुनि + इन्द्रः
    munīndraḥ = muni + indraḥ

16. ध्यायतीव = ध्यायति + इव
    dhyāyatīva = dhyāyati + iva

17. वस्तूपदेशः = वस्तु + उपदेशः
vastūpadeśaḥ = vastu + upadeśaḥ

18. रघूत्तमः = रघु + उत्तमः
raghūttamaḥ = raghu + uttamaḥ

19. गीतासूपनिषत्सु = गीतासु + उपनिषत्सु
gītāsūpaniṣatsu = gītāsu + upaniṣatsu

20. गुरूपसदनम् = गुरु + उपसदनम्
gurūpasadanam = guru + upasadanam

2. गुण-सन्धिः [guṇa-sandhiḥ]

1) Apply the गुण sandhi between the two words.

1. च + इति = चेति
ca + iti = ceti

2. कर्ता + इति = कर्तेति
kartā + iti = karteti

3. न + इति = नेति
na + iti = neti

4. प्र + ईक्षणम् = प्रेक्षणम्
pra + īkṣaṇam = prekṣaṇam

5. योग + ईश्वरः = योगेश्वरः
yoga + īśvaraḥ = yogeśvaraḥ

6. सुर + ईश्वरः = सुरेश्वरः
sura + īśvaraḥ = sureśvaraḥ

7. गण + ईशः = गणेशः
gaṇa + īśaḥ = gaṇeśaḥ

8. उमा + ईशः = उमेशः
umā + īśaḥ = umeśaḥ

9. गज + इन्द्रः = गजेन्द्रः
gaja + indraḥ = gajendraḥ

10. देव + इन्द्रः = देवेन्द्रः
deva + indraḥ = devendraḥ

11. गङ्गा + उदकम् = गङ्गोदकम्
gaṅgā + udakam = gaṅgodakam

12. यथा + उक्तम् = यतोक्तम्
yathā + uktam = yatoktam

13. सर्व + उपनिषद् = सर्वोपनिषद्
sarva + upaniṣad = sarvopaniṣad

14. शीत + उष्णम् = शीतोष्णम्
śīta + uṣṇam = śītoṣṇam

15. माया + उपाधिः = मायोपाधिः
māyā + upādhiḥ = māyopādhiḥ

16. पर + उपकारी = परोपकारी
para + upakārī = paropakārī

17. देव + ऋषिः = देवर्षिः
deva + ṛṣiḥ = devarṣiḥ

18. पाप + ऋद्धिः = पापर्द्धिः
pāpa + ṛddhiḥ = pāparddhiḥ

19. ब्रह्मा + ऋषिः = ब्रह्मर्षिः
brahmā + ṛṣiḥ = brahmarṣiḥ

20. परम + ऋषिः = परमर्षिः
parama + ṛṣiḥ = paramarṣiḥ

2) Resolve the गुण sandhi between the two words.

1. तथेति = तथा + इति
tatheti = tathā + iti
2. यथेच्छा = यथा + इच्छा
yathecchā = yathā + icchā
3. ज्ञानेन्द्रियाणि = ज्ञान + इन्द्रियाणि
jñānendriyāṇi = jñāna + indriyāṇi

4. कर्मेन्द्रियाणि = कर्म + इन्द्रियाणि
   karmendriyāṇi = karma + indriyāṇi
5. सुरेशः = सुर + ईशः
   sureśaḥ = sura + īśaḥ
6. गङ्गेशः = गङ्गा + ईशः
   gaṅgeśaḥ = gaṅgā + īśaḥ
7. नेति = न + इति
   neti = na + iti
8. तथेह = तथा + इह
   tatheha = tathā + iha
9. यथोक्तम् = यथा + उक्तम्
   yathoktam = yathā + uktam
10. पूर्वोक्तम् = पूर्व + उक्तम्
    pūrvoktam = pūrva + uktam
11. सूर्योदयम् = सूर्य + उदयम्
    sūryodayam = sūrya + udayam
12. नो = न + उ
    no = na + u
13. गुणोपेतः = गुण + उपेतः
    guṇopetaḥ = guṇa + upetaḥ
14. हितोपदेशः = हित + उपदेशः
    hitopadeśaḥ = hita + upadeśaḥ
15. कठोपनिषत् = कठ + उपनिषत्
    kaṭhopaniṣat = kaṭha + upaniṣat
16. केनोपनिषत् = केन + उपनिषत्
    kenopaniṣat = kena + upaniṣat
17. महर्षिः = महा + ऋषिः
    maharṣiḥ = mahā + ṛṣiḥ
18. ग्रीष्मर्तुः = ग्रीष्म + ऋतुः
    grīṣmartuḥ = grīṣma + ṛtuḥ
19. एषर्क् = एषा + ऋक्
    eṣark = eṣā + ṛk
20. नर्ते = न ऋते
    narte = na ṛte

3. वृद्धि-सन्धिः [vṛddhi-sandhiḥ]

1) Apply the वृद्धि sandhi between the two words.

1. इह + एव = इहैव
   iha + eva = ihaiva

2. तत्र + एव = तत्रैव
   tatra + eva = tatraiva

3. विदित्वा + एनम् = विदित्वैनम्
   viditvā + enam = viditvainam

4. कृत्वा + एतत् = कृत्वैतत्
   kṛtvā + etat = kṛtvaitat

5. गङ्गा + ओघः = गङ्गौघः
   gaṅgā + oghaḥ = gaṅgaughaḥ

6. कृष्ण + औत्कण्ठ्यम् = कृष्णौत्कण्ठ्यम्
   kṛṣṇa + autkaṇṭhyam = kṛṣṇautkaṇṭhyam

2) Resolve the वृद्धि sandhi between the two words.

1. ब्रह्मैव = ब्रह्म + एव
   brahmaiva = brahma + eva

2. तथैव = तथा + एव
   tathaiva = tathā + eva

3. एकैकम् = एक + एकम्
   ekaikam = eka + ekam

4. यथैवम् = यथा + एवम्
   yathaivam = yathā + evam

5. सैषा = सा + एषा
   saiṣā = sā + eṣā

6. मैवम् = मा + एवम्
   maivam = mā evam

7. बिम्बौष्ठी = बिम्ब + ओष्ठी
   bimbauṣṭhī = bimbaoṣṭhī

8. महौष्ण्यम् = महा + औष्ण्यम्
   mahauṣṇyam = mahā + auṣṇyam

4. यण्-सन्धिः [yaṇ-sandhiḥ]

1) Apply the यण् sandhi between the two words.

1. इति + अतः = इत्यतः
   iti + ataḥ = ityataḥ

2. इति + आह = इत्याह
   iti + āha = ityāha

3. यदि + अपि = यद्यपि
   yadi + api = yadyapi

4. नदी + अस्ति = नद्यस्ति
   nadī + asti = nadyasti

5. इति + उक्त्वा = इत्युक्त्वा
   iti + uktvā = ityuktvā

6. इति + उच्यते = इत्युच्यते
   iti + ucyate = ityucyate

7. इति + एवम् = इत्येवम्
   iti + evam = ityevam

8. नदी + एवम् = नद्येवम्
   nadī + evam = nadyevam

9. वस्तु + अस्ति = वस्त्वस्ति
   vastu + asti = vastvasti

10. गुरु + आदेशः = गुर्वादेशः
    guru + ādeśaḥ = gurvādeśaḥ

11. अस्तु + इति = अस्त्विति
    astu + iti = astviti

12. वस्तु + इदम् = वस्त्विदम्
vastu + idam = vastvidam

13. अस्तु + एवम् = अस्त्वेवम्
astu + evam = astvevam

14. अस्तु + ओम् = अस्त्वोम्
astu + om = astvom

15. धातृ + अंश = धात्रंश
dhātṛ + aṃśa = dhātraṃśa

16. पितृ + उक्त = पित्रुक्त
pitṛ + ukta = pitrukta

2)
1. इत्यर्थः = इति + अर्थः
ityarthaḥ = iti + arthaḥ

2. इत्यभिधीयते = इति + अभिधीयते
ityabhidhīyate = iti + abhidhīyate

3. इत्युक्तम् = इति + उक्तम्
ityuktam = iti + uktam

4. इत्यादि = इति + आदि
ityādi = iti + ādi

5. ह्ययम् = हि + अयम्
hyayam = hi + ayam

6. इत्यत्र = इति + अत्र
ityatra = iti + atra

7. पश्वादि = पशु + आदि
paśvādi = paśu + ādi

8. धात्वर्थ = धातु + अर्थ
dhātvartha = dhātu + artha

9. इत्येषः = इति + एषः
ityeṣaḥ = iti + eṣaḥ

10. अप्येतत् = अपि + एतत्
apyetat = api + etat

11. खल्विदम् = खलु = इदम्
khalvidam = khalu = idam

12. साध्विति = साधु + इति
sādhviti = sādhu + iti

13. कर्त्रादि = कर्तृ + आदि
kartrādi = kartṛ + ādi

14. शात्रादेशः = शातृ + आदेशः
śatrādeśaḥ = śatṛ + ādeśaḥ

5. अयवायाव-सन्धिः [ayavāyāva-sandhiḥ]

1. जे + अति = जयति
   je + ati = jayati

2. श्रे + अति = श्रयति
   śre + ati = śrayati

3. क्षे + अति = क्षयति
   kṣe + ati = kṣayati

4. कारे + अति = कारयति
   kāre + ati = kārayati

5. द्रो + अति = द्रवति
   dro + ati = dravati

6. स्रो + अति = स्रवति
   sro + ati = sravati

7. ध्यै + अति = ध्यायति
   dhyai + ati = dhyāyati

8. गै + अति = गायति
   gai + ati = gāyati

9. त्रै + अते = त्रायते
   trai + ate = trāyate

10. रै + औ = रायौ
    rai + au = rāyau

11. पौ + अक = पावक
    pau + aka = pāvaka

12. लौ + अक = लावक

lau + aka = lāvaka

13. असौ + आत्मा = असावात्मा
asau + ātmā = asāvātmā

14. उभौ + अपि = उभावपि
ubhau + api = ubhāvapi

15. पूजार्हौ + अरिसूदन = पूजार्हावरिसूदन
pūjārhau + arisūdana = pūjārhāvarisūdana

16. बालौ + इह = बालाविह
bālau + iha = bālāviha

2)

1. शयन = शे + अन
śayana = śe + ana

2. क्षय = क्षे + अ
kṣaya = kṣe + a

3. जय = जे + अ
jaya = je + a

4. श्रय = श्रे + अ
śraya = śre + a

5. भवन = भो + अन
bhavana = bho + ana

6. लवन = लो + अन
lavana = lo + ana

7. नायक = नै + अक
nāyaka = nai + aka

8. ग्लायति = ग्लै + अति
glāyati = glai + ati

9. पावक = पौ+ अक
pāvaka = pau+ aka

10. वागर्थाविव = वागर्थौ + इव
vāgarthāviva = vāgarthau + iva

11. द्वाविमौ = द्वौ + इमौ
dvāvimau = dvau + imau

12. पुरुषावुभौ = पुरुषौ + उभौ
puruṣāvubhau = puruṣau + ubhau

6. लोपः शाकल्यस्य [lopaḥ śākalyasya]

1)

1. देशे + इह = देशय् + इह
   = देश इह / देशयिह
   deśe + iha = deśay + iha
   = deśa iha / deśayiha

2. काले + इति = कालय् + इति
   = काल इति / कालयिति
   kāle + iti = kālay + iti
   = kāla iti / kālayiti

3. वर्तन्ते + इति = वर्तन्तय्+ इति
   = वर्तन्त इति / वर्तन्तयिति
   vartante + iti = vartantay+ iti
   = vartanta iti / vartantayiti

4. एधते + इति = एधतय् + इति
   = एधत इति/ एधतयिति
   edhate + iti = edhatay + iti
   = edhata iti/ edhatayiti

5. तस्मै + अहम् = तस्माय् अहम्
   = तस्मा अहम् / तस्मायहम्
   tasmai + aham = tasmāy aham
   = tasmā aham / tasmāyaham

6. तस्यै + इह = तस्याय् + इह
   = तस्या इह / तस्यायिह
   tasyai + iha = tasyāy + iha
   = tasyā iha / tasyāyiha

2)

1. त आहुः =	ते + आहुः
ta āhuḥ =	te + āhuḥ

2. उच्यत इति =	उच्यते + इति
ucyataiti =	ucyate + iti

3. एत इह =	एते + इह
eta iha =	ete + iha

4. त आहुः =	ते + आहुः
ta āhuḥ =	te + āhuḥ

5. तस्मा इह =	तस्मै + इह
tasmā iha =	tasmai + iha

6. तस्या उक्तम् =	तस्यै + उक्तम्
tasyāuktam =	tasyai + uktam

7. वा अरे =	वै + अरे
vā are =	vai + are

8. वा इह =	वै + इह
vāi ha =	vai + iha

7. पूर्वरूप-सन्धिः [pūrvarūpa-sandhiḥ]

1)

1. लोके + अस्मिन् = लोकेऽस्मिन्
   loke + asmin = loke'smin

2. ते + अद्य = तेऽद्य
   te + adya = te'dya

3. आरभते + अर्जुन = आरभतेऽर्जुन
   ārabhate + arjuna = ārabhate'rjuna

4. एते + अत्र = एतेऽत्र
   ete + atra = ete'tra

5. काले + अपि = कालेऽपि
   kāle + api = kāle'pi

6. ते + अहम् = तेऽहम्
   te + aham = te'ham

7. मोक्ष्यसे + अशुभात् = मोक्ष्यसेऽशुभात्
   mokṣyase + aśubhāt = mokṣyase'śubhāt

8. निरीक्षे + अहम् = निरीक्षेऽहम्
   nirīkṣe + aham = nirīkṣe'ham

9. लोको अस्ति = लोकोऽस्ति
   loko asti = loko'sti

10. सो + अपि = सोऽपि
    so + api = so'pi

11. सर्वतो + अस्ति = सर्वतोऽस्ति
    sarvato + asti = sarvato'sti

12. तृप्तो + अस्मि = तृप्तोऽस्मि
tṛpto + asmi = tṛpto'smi

2)

1. सर्वेऽपि = सर्वे + अपि
sarve'pi = sarve + api

2. कुरुतेऽइजुन = कुरुते + अर्जुन
kurute'ijuna = kurute + arjuna

3. एतेऽत्र = एते + अत्र
ete'tra = ete + atra

4. शरीरेऽस्मिन् = शरीरे + अस्मिन्
śarīre'smin = śarīre + asmin

5. अन्येऽपि = अन्ये + अपि
anye'pi = anye + api

6. मेऽमृतम् = मे + अमृतम्
me'mṛtam = me + amṛtam

7. इमेऽवस्थिताः = इमे + अवस्थिताः
ime'vasthitāḥ = ime + avasthitāḥ

8. अपरिहार्येऽर्थे = अहरिहार्ये + अर्थे
aparihārye'rthe = aharihārye + arthe

9. मेऽच्युत = मे + अच्युत
me'cyuta = me + acyuta

10. नमस्तेऽस्तु = नमस्ते + अस्तु
namaste'stu = namaste + astu

11. भासयतेऽखिलम् = भासयते + अखिलम्
bhāsayate'khilam = bhāsayate + akhilam

12. **नरकेऽशुचौ** = **नरके** + **अशुचौ**
narake'śucau = narake + aśucau

13. **सोऽपि** = **सो** + **अपि** = **सः** + **अपि**
so'pi = so + api = saḥ + api

14. **लोकोऽउअम्** = **लोको** + **अयम्** = **लोकः** + **अयम्**
loko'uam = loko + ayam = lokaḥ + ayam

15. **शाश्वतोऽयम्** = **शाश्वतः** + **अयम्** = **शाश्वतः** + **अयम्**
śāśvato'yam = śāśvataḥ + ayam = śāśvataḥ + ayam

16. **सोऽर्जुन** = **सो** + **अर्जुन** = **सः** + **अर्जुन**
so'rjuna = so + arjuna = saḥ + arjuna

8. पररूप-सन्धिः [pararūpa-sandhiḥ]

1)

1. गच्छ + अन्ति = गच्छन्ति
   gaccha + anti = gacchanti

2. लभ + अन्ते = लभन्ते
   labha + ante = labhante

3. मन्य + ए = मन्ये
   manya + e = manye

4. दृश्य + अन्ते = दृश्यन्ते
   dṛśya + ante = dṛśyante

2)

1. नमन्ति = नम + अन्ति
   namanti = nama + anti

2. विद्यन्ते = विद्य + अन्ते
   vidyante = vidya + ante

3. सृज्ये = सृज्य + ए
   sṛjye = sṛjya + e

4. योत्स्ये = योत्स्य + ए
   yotsye = yotsya + e

Topic VI

Consonant Sandhi

हल्-सन्धिः [hal-sandhiḥ]

1. नलोपः [na-lopaḥ]

1) Apply the नलोप. (Refer to Volume 1)

1. योगिन् (masculine) + 1/1 = योगी

2. ज्ञानिन् (masculine) + 1/1 = ज्ञानी

3. योगिन् (masculine) + 3/2 = योगिभ्याम्

4. ज्ञानिन् (masculine) + 3/2 = ज्ञानिभ्याम्

5. योगिन् (masculine) + 7/3 = योगिषु

6. ज्ञानिन् (masculine) + 7/3 = ज्ञानिषु

7. ब्रह्मन् (masculine) + 1/1 = ब्रह्मा

8. आत्मन् (masculine) + 1/1 = आत्मा

9. ब्रह्मन् (masculine) + 3/2 = ब्रह्मभ्याम्

10. आत्मन् (masculine) + 3/2 = आत्मभ्याम्

11. ब्रह्मन् (masculine) + 7/3 = ब्रह्मसु

12. आत्मन् (masculine) + 7/3 = आत्मसु

13. ब्रह्मन् (neuter) + 3/2 = ब्रह्मभ्याम्

14. नामन् (neuter) + 3/2= नामभ्याम्

15. ब्रह्मन् (neuter) + 1/1 = ब्रह्म

16. नामन् (neuter) + 1/1 = नाम

17. ब्रह्मन् (neuter) + 3/2 = ब्रह्मभ्याम्

18. नामन् (neuter) + 3/2 = नामभ्याम्

19. ब्रह्मन् (neuter) + 7/3 = ब्रह्मसु

20. नामन् (neuter) + 7/3 = नामसु

2) Find न्-ending प्रातिपदिक which has undergone नलोप.

1. ब्रह्मचारी = ब्रह्मन् + चारिन् + 1/1

2. ब्रह्मविद्या = ब्रह्मन् + विद्या + 1/1

3. आत्मतत्त्वम् = आत्मन् + तत्त्व + 1/1

4. सामवेदः = सामन् + वेद + 1/1

5. अधिकारित्वम् = अधिकारिन् + त्व + 1/1

6. भूमविद्या = भूमन् + विद्या + 1/1

4. जश्-त्वम् [jaś-tvam]

1) Apply the पदान्त जश्-त्व sandhi in declension. (Refer to Volume 1)

1. मरुत् (masculine) + 1/1 = मरुद्
2. विद्युत् (feminine) + 1/1 = विद्युद्
3. मरुत् (masculine) + 3/3 = मरुद्भिः
4. विद्युत् (feminine) + 3/3 = विद्युद्भिः
5. समिध् (feminine) + 1/1 = समिद्
6. वाच् (feminine) + 1/1 = वाग्
7. समिध् (feminine) + 3/3 = समिद्भिः
8. वाच् (feminine) + 3/3 = वाग्भिः
9. अच् (masculine) + 1/1 = अज्
10. अच् (masculine) + 3/3 = अज्भिः

2) Apply the पदान्त जश्-त्व sandhi in sentences.

1. वाक् + इति = वागिति
2. मरुत् + अस्ति = मरुदस्ति
3. वाक् + गच्छति = वाग्गच्छति
4. मरुत् + गच्छति = मरुद्गच्छति
5. तस्मात् + इति= तस्मादिति
6. सत् + इति = सदिति
7. तस्मात् + भवति = तस्माद्भवति
8. ग्रामात् + गच्छति = ग्रामाद्गच्छति

3) Apply the पदान्त जश्-त्व sandhi in compounds.

1. वाक् + ईशः = वागीशः
2. अच् + आदिः = अजादिः
3. जगत् + ईशः = जगदीशः

4. अत् + अन्तः = अदन्तः

5. सुप् + अन्तः= सुबन्तः

6. सुप् + उत्पत्तिः = सुबुत्पत्तिः

7. श्रीमत् + भगवत् + गीता = श्रीमद्भगवद्गीता

4) Resolve the पदान्त जश्-त्व sandhi.

1. मरुद्भ्याम् = मरुत् + भ्याम्

2. चिदात्मा = चित् + आत्मा

3. सदेव = सत् + एव

4. जगदीश्वरः = जगत् + ईश्वरः

5. अजन्तः = अच् + अन्तः

6. अदन्तः = अत् + अन्तः

7. सदसद्भ्या म् = सत् + असत् + भ्याम्

5. धत्वम् [dha-tvam]

1) Apply the धत्व sandhi and the जश्-त्व sandhi (8.4.53).

1. शुध् + ति = शुध् + धि शुद् + धि शुद्धि

2. शुध् + त = शुध् + ध शुद् + ध शुद्ध

3. लभ् + ति = लभ् + धि लब् + धि लब्धि

4. सिध् + त = सिध् + धि सिद् + धि सिद्धि

2) Resolve the धत्व sandhi and the जश्-त्व sandhi (8.4.53).

1. सिद्धि = सिध् + ति

2. बद्ध = बध् + त

3. आरब्ध = आ + रभ् + त

4. उपलब्धि = उप + लभ् + ति

6. 2nd रुत्वम् [ru-tvam]

1) Apply the sandhi rule.

1. सन् + च = सँश्च / संश्च
2. योगिन् + च = योगिँश्च / योगिंश्च
3. रामान् + च = रामाँश्च / रामांश्च
4. हरीन् + च = हरीँश्च / हरींश्च
5. गुरून् + च = गुरूँश्च / गुरूंश्च
6. धातॄन् + च = धातॄँश्च / धातॄंश्च
7. रामान् + टीकते = रामाँष्टीकते / रामांष्टीकते
8. हरीन् + टीकते = हरीँष्टीकते / हरींष्टीकते
9. रामान् + तथा = रामाँस्तथा / रामांस्तथा
10. हरीन् + तथा = हरीँस्तथा / हरींस्तथा
11. गुरून् + तथा = गुरूँस्तथा / गुरूंस्तथा
12. धातॄन् + तथा = धातॄँस्तथा / धातॄंस्तथा

2) Resolve the sandhi.

1. प्रज्ञावादांश्च = प्रज्ञावादान् + च
2. अगतासूंश्च = अगतासून् + च
3. सखींस्तथा = सखीन् + तथा
4. ऋषींश्च = ऋषीन् + च

7. अनुस्वारः [anusvāraḥ]

1) Apply the पदान्त अनुस्वार rule.

1. पापम् + हरति = पापं हरति

2. किम् + शरीरम् = किं शरीरम्

3. देवम् + यजति = देवं यजति

4. तम् + रामम् + नमामि = तं रामं नमामि

5. अयम् + आत्मा = अयमात्मा

6. इदम् + सर्वम् + आसीत् = इदं सर्वमासीत्

7. प्रज्ञानम् + ब्रह्म = प्रज्ञानं ब्रह्म

8. अहम् + करोमि = अहं करोमि

2) Resolve the पदान्त अनुस्वार sandhi.

1. किं करोति = किम् + करोति

2. ओदनं खादामि = ओदनम् + खादामि

3. सुखं लभते = सुखम् + लभते

4. इदं पठनं भवति = इदम् + पठनम् + भवति

Apply the अपदान्त अनुस्वार sandhi in the process of declension or conjugation.

(अस्-ending neuter in 1/3)

1. तपान् स् + इ = तपांसि

2. तमान् स् + इ = तमांसि

3. मनान् स् + इ = मनांसि

4. रजान् स् + इ = राजांसि

5. वचान् स् + इ = वचांसि

6. वासान् स् + इ = वासांसि

(अस्-ending masculine in 1/2 and 1/3)

7. विद्वान् स् + औ = विद्वांसौ

8. विद्वान् स् + अः = विद्वांसः

9. श्रेयान् स् + औ = श्रेयांसौ

10. श्रेयान् स् + अः = श्रेयांसः

11. पुमान् स् + औ = पुमांसौ

12. पुमान् स् + अः = पुमांसः

(Conjugations of verbs)

13. नम् + स्यति = नंस्यति

14. हन् + सि = हंसि

8. ङमुट्-आगमः [ṅamuṭ-āgamaḥ]

1) Apply the ङमुट् sandhi.

1. पश्यन् + अपि = पश्यन्नपि

2. गायन् + आस्ते = गायन्नासते

3. भगवन् + इति = भगवन्निति

4. तिष्ठन् + ईक्षते = तिष्ठन्नीक्षते

5. पचन् + उपविशति = पचन्नुपदिशति

6. वदन् + एतत् = वदन्नेतत्

7. तस्मिन् + इति = तस्मिन्निति

8. कस्मिन् + उ = कस्मिन्नु

2) Remove the ङमुट् sandhi.

1. कुर्वन्नपि = कुर्वन् + अपि

2. कुर्वन्नाप्नोति = कुर्वन् + आप्नोति / कुर्वन् + न + आप्नोति

3. विषीदन्निदम् = विषीदन् + इदम्

4. गृह्णन्नुन्मिषन् = गृह्णन् + उन्मिषन्

9. मूर्धन्यत्वम् [mūrdhanya-tvam]

Apply the अपदान्त-मूर्धन्य-त्व sandhi rule in the process of declension or conjugation..

1. सर्वे + सु $^{7/3}$ = सर्वेषु

2. हरि + सु $^{7/3}$ = हरिषु

3. गुरु + सु $^{7/3}$ = गुरुषु

4. कर्तृ + सु $^{7/3}$ = कर्तृषु

5. नदी + सु $^{7/3}$ = नदीषु

6. मति + सु $^{7/3}$ = मतिषु

7. ऋक् + सु $^{7/3}$ = ऋक्षु

8. वाक् + सु $^{7/3}$ = वाक्षु

9. दिक्+ सु $^{7/3}$ = दिक्षु

10. योगि + सु $^{7/3}$ = योगिषु

11. चक्षु स् + इ $^{7/1}$ = चक्षुषि

12. करो + सि $^{II/1}$ = करोषि

10. णत्वम् [ṇa-tvam]

1) Examining whether णत्व is applicable, write the forms of the following masculine words in 3/1 and 6/3.

	3/1	6/3
1. राम	रामेण	रामाणाम्
2. पुरुष	पुरुषेण	पुरुषाणाम्
3. विषय	विषयेण	विषयाणाम्
4. तर्क	तर्केण	तर्काणाम्
5. पुत्र	पुत्रेण	पुत्राणाम्
6. अर्जुन	अर्जुनेन	अर्जुनानाम्
7. लक्ष्मण	लक्ष्मणेन	लक्ष्मणानाम्
8. कृष्ण	कृष्णेन	कृष्णानाम्
9. आचार्य	आचार्येण	आचार्याणाम्
10. शिष्य	शिष्येण	शिष्याणाम्
11. हरि	हरिणा	हरीणाम्
12. ऋषि	ऋषिणा	ऋषीणाम्
13. गिरि	गिरिणा	गिरीणाम्
14. नृपति	नृपतिना	नृपतीनाम्
15. गुरु	गुरुणा	गुरूणाम्
16. इषु	इषुणा	इषूणाम्
17. मुमुक्षु	मुमुक्षुणा	मुमुक्षूणाम्
18. विष्णु	विष्णुना	विष्णूनाम्
19. पक्षिन्	पक्षिणा	पक्षिणाम्
20. वैरिन्	वैरिणा	वैरिणाम्

2) Write forms of the following neuter words in 1/3, 3/1 and 6/3.

		1/3	3/1	6/3
1.	इन्द्रिय	इन्द्रियाणि	इन्द्रियेण	इन्द्रियाणाम्
2.	पत्र	पत्राणि	पत्रेण	पत्राणाम्
3.	पर्ण	पर्णानि	पर्णेन	पर्णानाम्
4.	शास्त्र	शास्त्राणि	शास्त्रेण	शास्त्राणाम्
5.	करण	करणानि	करणेन	करणानाम्
6.	लक्षण	लक्षणानि	लक्षणेन	लक्षणानाम्
7.	वारि	वारीणि	वारिणा	वारीणाम्
8.	दारु	दारूणि	दारुणा	दारूणाम्
9.	ब्रह्मन्	ब्रह्माणि	ब्रह्मणा	ब्रह्मणाम्
10.	कर्मन्	कर्माणि	कर्मणा	कर्मणाम्

11. श्चुत्वम्/ष्टुत्वम् [ścu-tvam/ṣṭu-tvam]

1) Apply the श्चु/त्वsandhi.

राजन् + अस्

राज् न् + अस्

राज् ञ् + अस्

1. राज् + नः = राज्ञः

राजन् + ई

राज् न् + ई

2. राज् + नी = राज्ञी

3. रामस् + शेते = रामश्शेते

4. रामस् + चिनोति = रामश्चिनोति

5. मनस् + चलति = मनश्चलति

6. रामस् + च = रामश्च

7. तत् + शेते = तच्शेते

8. सत् + चित् = सच्चित्

9. ईश्वराद् + जायते = ईश्वराज्जायते

10. तद् + ज्ञानम् = तज्ज्ञानम्

11. तस्मात् + छात्रात् = तस्माच्छात्रात्

12. योगिन् + जय = योगिञ्जय

2) Resolve the श्चु+त्वsandhi.

1. सच्च = सत् + च

2. उच्छेदः = उत् + छेदः

3. तस्माज्जायते = तस्माद् + जायते

4. आचार्याज्ज्ञातः = आचार्याद् + ज्ञातः

1) Apply the ष्टु-त्व sandhi rule.

1. तुष् + त = तुष्ट

2. पुष् + ति = पुष्टि

3. द्रष् + ता = द्रष्टा

4. ईट् + ते = ईट्टे

5. रामस् + षष्ठः = रामष्षष्ठः

6. रामस् + टीकते = रामष्टीकते

7. तत् + टीका = तट्टीका

8. चक्रिन् + ढौकसे = चक्रिण्ढौकसे

2) Resolve the ष्टु-त्व sandhi rule.

1. तस्माट्टीकते = तस्मात् + टीकते

2. दृष्टिः = दृष् + ति

3. शिवष्षष्ठः = शिवस् + षष्ठः

4. शिवष्टीकते = शिवस् + टीकते

12. अनुनासिकः [anunāsikaḥ]

1) Apply the पदान्त-अनुनासिक sandhi rule.

1. वाक् + मे = वाङ्मे
2. ङ्मुट् + नित्यम् = ङ्मुण् नित्यम्
3. तत् + नाशः = तन्नाशः
4. एतत् + मन्यसे = एतन्मन्यसे

2) Resolve the पदान्त-अनुनासिक sandhi.

1. प्राङ्मो क्षात् = प्राक् + मोक्षात्
2. इण्नित्यः = इट् + नित्यः
3. तस्मान्न = तस्मात् + न
4. जगन्नाथः = जगत् + नाथः
5. जगन्मिथ्या = जगत् + मिथ्या
6. बन्धनान्मृत्योः = बन्धनात् + मृत्योः

13. जश्त्वम् [jaś-tvam]

Apply the जश्त्व sandhi rule.

1. दघ् + ध = दग्ध
2. दुघ् + ध = दुग्ध
3. शुध् + ध = शुद्ध
4. सिध् + धि = सिद्धि
5. लभ् + ध = लब्ध
6. आरभ् + धि = आरब्धि

14. चर्त्वम् [car-tvam]

1) Apply the चर्त्व sandhi rule.

1. वाग् + च = वाक् च
2. त्यग् + त = त्यक्त
3. तद् + कालः = तत्कालः
4. समिध् + सु = समित्सु
5. तद् + ते = तत्ते
6. तस्माद् + परः = तस्मात्परः

2) Resolve the चर्त्व sandhi.

1. तत्किम् = तद् + किम्
2. सर्ववित्सु = सर्वविद् + सु

Apply the optional चर्त्व sandhi rule before अवसान.

1. रामाद् = रामात् / रामाद्

2. तस्माद् = रामात् / रामाद्

3. मरुद् = मरुत् / मरुद्

4. विद्युद् = विद्युत् / विद्युद्

5. सर्वविद् = सर्ववित् / सर्वविद्

6. उपनिषद् = उपनिषत् / उपनिषद्

7. ऋत्विग् = ऋत्विक् / ऋत्विग्

8. वाग् = वाक् / वाग्

9. सम्राड् = सम्राट् / सम्राड्

10. विराड् = विराट् / विराड्

15. परसवर्णः [parasavarṇaḥ]

1) Apply अनुस्वार sandhi (refer back to 8.3.24) and अनुस्वारस्य परसवर्ण sandhi rules within पद्s listed below. Due to not being at the end of पद, the sandhi is compulsory.

1. शन् + का = शंका -> शङ्का
2. लन् + ख = लंख -> लङ्ख
3. गम् + गा = गंगा -> गङ्गा
4. लन् + घन = लंघन -> लङ्घन
5. पन् + चन् = पंचन् -> पञ्चन्
6. अन् + जना = अंजना -> अञ्जना
7. पन् + डित = पंडित -> पण्डित
8. ग्रन् + थ = ग्रंथ -> ग्रन्थ
9. नन् + दन = नंदन -> नन्दन
10. कन् + पन = कंपन -> कम्पन
11. गम् + तृ = गंतृ -> गन्तृ
12. हन् + तृ = हंतृ -> हन्तृ

2) Apply अनुस्वार sandhi (refer back to 8.3.23) and अनुस्वारस्य परसवर्ण sandhi rules between two पद्s listed below. Being at the end of पद, the sandhi is optional, thus there should be two forms. Note that उपसर्ग is grammatically considered to be an independent पद.

1. कार्यम् + करोमि = कार्यं करोमि -> कार्यङ्करोमि / कार्यं करोमि
2. क्षेत्रम् + चरन्ति = क्षेत्रं चरति -> क्षेत्रञ्चरति / क्षेत्रं चरति
3. शोकम् + तरति = शोकं तरति -> शोकन्तरति / शोकं तरति
4. सम् + काशः = संकाशः -> सङ्काशः / संकाशः
5. सम् + तापः = संतापः -> सन्तापः / संतापः

16. तोर्लि [torli]

1) Apply the sandhi.

1. जहत् + लक्षणा = जहल्लक्षणा
2. उद् + लेखः = उल्लेखः
3. इमान् + लोकान् = इमाल् ँ लोकान्
4. हनुमान् + लङ्घते = हनुमाल् ँ लङ्घते

2) Resolve the sandhi.

1. अजहल्लक्षणा = अजहत् + लक्षणा
2. उल्लङ्घयते = उद् + लङ्घयते
3. शुभाल्लोँकान् = शुभान् + लोकान्
4. पश्यल्लिँखति = पश्यन् + लिखति

17. झयो होऽन्यतरस्याम् [jhayo ho'nyatarasyām]

1) Apply the sandhi.

1. वाग् + हृदये = वाग्घृदये
2. अज् + ह्रस्वः = अज्झ्रस्वः
3. स्याड् + ह्रस्वः = स्याड्ढ्रस्वः
4. तद् + हीनः = तद्धीनः
5. अब् + हस्ती = अब्भस्ती
6. समुद् + हर्ता = समुद्धर्ता

2) Resolve the sandhi.

1. इग्घ्रस्वः = इग् + ह्रस्वः = इक् ह्रस्वः
2. अज्झ्रस्वः = अज् + ह्रस्वः = अच् ह्रस्वः
3. रत्नमुड्ढरति = रत्नमुड् + हरति = रत्नमुट् हरति = रत्नमुष् हरति
4. दूराद्धूते = दूराद् + हूते = दूरात् हूते
5. तद्धेतुः = तद् + हेतुः
6. उद्धृतम् = उद् + हृतम् (or, it can be उद् धृतम्)

18. शश्छोऽटि [śaśco'ṭi]

1) Apply the छत्व sandhi.

1. वाक् + शेते = वाक् छेते
2. लिट् + शेते = लिट् छेते
3. यद् + शोकम् = यज् शोकम् (8.4.40) -> यच् शोकम् (8.4.45) -> यच् छोकम्
4. उद् + शोषणम् = उज् शोषणम् (8.4.40) -> उच् शोषणम् (8.4.45) -> उच्छोषणम्
5. श्रीमद् + शङ्करः = श्रीमज् शङ्करः (8.4.40) -> श्रीमच् शङ्करः (8.4.45) -> श्रीमच्छङ्करः
6. तद् + श्रुत्वा = तज् श्रुत्वा (8.4.40) -> तच् श्रुत्वा (8.4.45) -> तच्छ्रुत्वा

2) Resolve the छत्व sandhi.

1. शश्वच्छान्तिम् = शश्वत् + शान्तिम्
2. सच्छब्दः = सत् + शब्दः
3. युद्धाच्छ्रेयः = युद्धात् + श्रेयः
4. उच्छ्रितम् = उद् + श्रितम्
5. तच्छीलम् = तद् + शीलम्
6. तच्छृणु = तद् + शृणु

www.arshaavinash.in

WEBSITE FOR FREE E-BOOKS ON VEDANTA, SANSKRIT & INDIAN CULTURE

Available books are :

PUJYA SWAMI DAYANANDA SARASWATI - A BRIEF BIOGRAPHY by N. Avinashilingam in English, Hindi, Tamil, Telugu, Kannada, French, Japanese, Spanish and Portuguese.

SWAMI PARAMARTHANANDA'S BOOKS : Introduction to Vedanta, Tattva Bodha, Bhagavad Gita (3329 pages), Isavasya Upanisad, Kenopanisad, Kathopanisad, Prasna Upanisad, Mundaka Upanisad, Mandukya Upanisad with karika, Taittiriya Upanisad, Aitareya Upanisad, Chandogya Upanisad, Brihadarnyaka Upanisad (1190 pages), Kaivalya Upanisad, Brahma Sutra (1486 pages), Bhagavad Gita Bashyam, Mandukaya Upanisad Bashyam, Niti Satakam, Vairagya Satakam, Atma Bodha, Vivekachudamani (2038 pages), Sarva Vedanta Siddhanta Sara Sangraha, Panchadasi, Manisha Panchakam, Upadesha Saara, Saddarsanam, Jayanteya Gita, Jiva Yatra, Advaita Makaranda, Dakshinamurthy Stotram, Drg Drsya Viveka, Naishkarmya Siddhi, Vichara Sagaram, Vakyavritti, Upadesa Sahasri, Aparokshanubhuti, Rama Gita, Profound Q & A on Vedanta etc.

MICHIKA'S BOOKS ON SANSKRIT GRAMMAR : Enjoyable Sanskrit Grammar Books- Basic Structure of Language, Phonetics & Sandhi, Derivatives (Pancavrttayah), Dhatukosah, Astadhyayi, Study Guide to Panini Sutras through Lagu Siddhanta Kaumudi, Grammatical analysis of Gita, etc.

THERE ARE MANY MORE BOOKS & ARTICLES ON INDIAN CULTURE & SPIRITUALITY, CHANTING, YOGA AND MEDITATION

PRINTING & FREE DISTRIBUTION OF PUJYA SWAMI DAYANANDA SARASWATI'S BRIEF BIOGRAPHY - in English, Tamil and Telugu.

WEEKLY VEDANTA CLASSES conducted at COIMBATORE.

DONATIONS TO THE TRUST ARE WELCOME AND ARE EXEMPT UNDER SECTION 80G OF INCOME TAX ACT 1961

ARSHA AVINASH FOUNDATION

104, Third Street, Tatabad, Coimbatore 641012, India.

Phone : **+ 91 9487373635**

E mail : arshaavinash.in@gmail.com